

A Cooptourist 1976-ra tervezett szakprogramjaiból

NDK

(Berlin—Drezda—Lipcse)

KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI SZAKMAI PROGRAM

7 nap, májusban és szeptemberben.
Utazás: repülőgéppel, az NDK területén autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4120 Ft.

Lengyelország

TAKAREKSZÖVETKEZETI ÉS HITELSZÖVETKEZETI SZAKPROGRAM

7 nap, szeptember 12-től 18-ig.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3480 Ft.

Ausztria

KERESKEDELMI SZAKPROGRAM

6 nap, májusban és szeptemberben.
Utazás autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: 2–3 ágyas, hideg-meleg folyóvízes szobákban, félpanzióval.
Részvételi díj: kb. 5200 Ft.

Leningrád—Helsinki

KERESKEDELMI SZAKPROGRAM

Utazás repülőgéppel és vonattal.
10 nap, augusztusban.
Elhelyezés és ellátás: 2–3 ágyas, zuhanyozós szobákban.
Részvételi díj: 11 280 Ft.

Bulgária

ZÖLDÉGTERMESZTÉSI SZAKPROGRAM

9 nap, júniusban.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4880 Ft.

KERTÉSZETI SZAKPROGRAM

9 nap, májusban.
Utazás repülőgéppel és autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 5800 Ft.

SZŐLÉSZETI SZAKPROGRAM

8 nap, augusztusban.
Utazás: repülőgéppel és autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 5080 Ft.

Szovjetunió

NÖVÉNYTERMESZTÉSI SZAKPROGRAMOK

1. ZÖLDÉGTERMESZTÉSI SZAKPROGRAM

7 nap, júniusban, júliusban és augusztusban.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: A kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3680–4120 Ft.

2. SZŐLŐTERMESZTÉS, BORÁSZAT

7 nap, áprilisban, májusban és júniusban.
Utazás: repülőgéppel.
Elhelyezés és ellátás: A kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 5150 Ft.

Lengyelország

KISÁLLATTENYÉSZTÉSI SZAKPROGRAM

Nyúltenyésztés.
7 nap, októberben.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3150 Ft.

Románia

1. SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉSI SZAKPROGRAM

9 nap, augusztusban és szeptemberben.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4730 Ft.

2. BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKPROGRAM

8 nap, májusban.
Utazás: repülőgéppel és autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4430 Ft.

Szovjetunió

SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS ÉS KORSZERŰ TEJFELDOLGOZÓ ÜZEMEK

10 nap, májusban, augusztusban és októberben.
Utazás: repülőgéppel, vonattal és autóbusszal.
Ellátás és elhelyezés: A kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 5860 Ft.

Csehszlovákia

1. RUHÁZATI ÉS TEXTILIPARI SZAKPROGRAM

6 nap, szeptemberben.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 2480 Ft.

2. KERESKEDELMI, RUHÁZATI ÉS KONFEKCIÓIPARI SZAKPROGRAM

6 nap, áprilisban és májusban.
Utazás: repülőgéppel.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 2460 Ft.

Lengyelország

ALTALÁNOS SZÖVETKEZETI SZAKPROGRAM

(ruházat, kézműipar, lakásépítés)
6 nap, októberben.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3880 Ft.

A Cooptourist 1976-ra tervezett szövetkezeti és társadalmi rendezvényeiből

Bulgária

NEMZETKÖZI SZÖVETKEZETI NAP SZÓFIÁBAN

5 nap, júliusban.
Utazás: repülőgéppel.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriájú szállodában, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3550 Ft.

Csehszlovákia

NEMZETKÖZI NŐNAP PRÁGÁBAN ÉS KARLOVY VARYBAN

8 nap, márciusban.
Utazás: nemzetközi gyorsvonattal és autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 3190 Ft.

Jugoszlávia

NEMZETKÖZI NŐNAP DUBROVNIKBAN

5 nap, március 6-tól 10-ig.
Utazás: különrepülőgéppel.
Elhelyezés és ellátás: I. osztályúnak megfelelő, fürdőszobás szobákban, teljes panzióval.
Részvételi díj: 1210 dinár + 1200 Ft.

NDK

1. NEMZETKÖZI SZÖVETKEZETI NAP

7 nap, júliusban.
Utazás: autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: 4380 Ft.

2. NEMZETKÖZI SZÖVETKEZETI NAP

7 nap, júliusban.
Utazás: repülőgéppel és autóbusszal.
Elhelyezés és ellátás: A és B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4490 Ft.

3. NEMZETKÖZI NŐNAP

7 nap, márciusban.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 4450 Ft.

Szovjetunió

1. NEMZETKÖZI SZÖVETKEZETI NAP KIJEVEN

6 nap, júliusban.
Utazás: 4 ágyas hálókocsokban, vonattal.
Elhelyezés és ellátás: B kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: kb. 2800 Ft.

2. NOVEMBER 7. KIJEVEN ÉS MOSZKVÁBAN

6 nap, novemberben.
Elhelyezés és ellátás: A kategóriának megfelelően, teljes panzióval.
Részvételi díj: 3160 Ft.

Önnek csak jelentkeznie kell!

**Felvilágosítás és információ
a Cooptourist irodákban**

A SWISSAIR hirdetése, amely a MALÉV-val együtt naponta két légijáratot indít Budapestről Zürichbe és vissza

Svájc repülőgéppel csak 23 perc hosszú és 12 perc széles

Svájc rendkívül változatos ország: 41 288 négyzetkilométeren 25 kanton. A kantonokban különböző tájak, különféle törvények, eltérő gondolkodásmód. Svájcnak négy különböző nyelve és kultúrája van: a német, a francia, az olasz és a rétoromán. Svájc gyönyörű ország, mesébe illő tájakkal.

Svájc semleges ország, de tevékenyen részt vesz a nemzetközi életben. Ez régi hagyománya. Genf az ENSZ európai székhelye. És Svájc a világkereskedelemnek is egyik központja.

Svájc nemzeti légiforgalmi vállalata a Swissair. Hálózata 40 európai várost érint. Ezenfelül rendszeresen indít repülőgépeket Észak- és Dél-Amerikába, Afrikába, a Közel-

Keletre és a Távol-Keletre. A forgalmát részben olyan nagyméretű repülőgépekkel bonyolítja le, mint a Boeing 747 B és a DC 10-30.

A Swissair légi útvonalai Budapestet, Moszkvát, Belgrádot, Zágrábot, Prágát és Varsót is érintik. Ezzel a Swissair Kelet-Európa egyik legsűrűbb légi hálózata. És csak örülne, ha még több kelet-európai várost, még gyakrabban érintene.

Ezzel a Swissair tovább segítené a nemzetközi légiforgalom egyik nemes feladatának a megvalósítását: az emberek és a népek egymáshoz való közeledését.

Az Ön Swissairje

A Swissair magyarországi irodája: 1052 Budapest V., Kristóf tér 7-8. Telefon: 381-104 és 381-540.

ANDORRA

„Oh, uram, kérek, hagyd békében ezt a szerencsétlen Andorrát a következő szikla mögött.” Allítólag ezek a kétségbeesett szavak s hatalmas tömeg kísérete útján 40 évvel ezelőtt Seo De Urgel püspökét, amint öszvérháton az alattvalójához igyekezett. A papi kíséret fájdalmas könyörgésének kiváltója az a szűk, szinte járhatatlan út volt, melyen kényszerültek megközelíteni Andorra hegyeit. Ma már 500 személyautó szaladgál a modern utakon, modern forgalmi dugókat okozva.

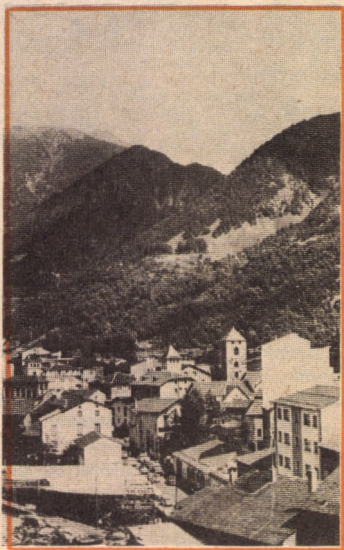
EURÓPA UTOLSÓ FEUDÁLIS ÁLLAMA

Az útikalauzok és egyéb turistakiadványok előszeretettel Andorrai Köztársaságként említik az országot. Ez pedig nem egészen pontos. Még az autók rendszámtáblái sem azonosak. Andorra fejedelemség (Principat d'Andorra), az ország együttes kormányzói pedig Urgel püspöke és Franciaország elnöke. Tényleges hatalmuk azonban csak a két szimbolikus képviselő kijelölésére és a néhány frankot kitevő évi adó kivetésére korlátozódik.

Andorra tényleges uralkodója a polgármester, jelenleg Francesco Escude Ferrero. Helyettesével együtt meg kell felelniük a Völgy Tanácsának, ahol mind a hat felekezeti 4-4 emberével képviselteti magát. Ezek az úriemberek magas pozíciójukat Nagy Károlynak – a császárnak köszönhetik.

804-ben Andorra 4 ezer főnyi lakossága olyan szabadságot élvezett, hogy vámentesen szállíthatott Nagy Károly birodalmába. A nagy szeretettel őrzött legenda szerint Nagy Károly és kísérete kimerítő hegymászás után érkezett meg a vendégszerető kis országba, ahova Porte Envalirából keltek útra.

A szívélyes fogadtatás s a puha ágyban eltöltött éjszaka után (a ház még ma is áll Santa Juliában) a császár elhatározta, hogy szabadságot ad a parasztnak. Mindenesetre az Urgel püspöke és a franciaországi Foix grófja közötti megegyezés történelmi tény. Az 1278-ban aláírt dokumentum Andorra régi szabadságának az alapköve. Az aláíró felek, miután belefáradtak a birtoklás fölötti vég nélküli vitába, megállapodást kötöttek, miszerint Andorra kettős patronusú állammá vált. Ebből az alkuból Andorra a mai napig csak hasznát húzta. Amikor 1789-ben

a francia forradalmárok teljes függetlenséget akartak neki adni, Andorra köszönettel lemondott az ajánlatról. Jelenlegi status quóját I. Napóleon szentesítette. Ezután Andorra mély álomba szenderült a Pireneusok között. Ezt az álmát először a II. világháború kitörése zavarta meg.

5373 ÁLLAMPOLGÁR

Ferrero polgármester elmondta, hogy a becses andorrai útlevél jelenleg 5373 férfi, nő és gyermek mondhatja magáénak. A legtöbb bevándorlónak az az álma, hogy megszerezze az andorrai állampolgárságot, ezzel ugyanis olyan előnyre tehet szert, amiből a normális halandó csak kis morzsákat élvezhet: csaknem teljes adómentesség, a lehető legalacsonyabb autódó, katonai szolgálat alóli felmentés. Andorrának tulajdonképpen nincs is hadserege, s még a barátságos rendőrei is részben a francia kollegáikra bizzák a közúti forgalom ellenőrzését.

Két módja van annak, hogy valaki andorrai állampolgár lehessen: legalább három generációnak andorrai lakosnak kell lenni, vagy pedig andorrai állampolgárral kell házasságot kötni. Ez a szigorú szabályzat még a bennszülött lakosságból is erős tiltakozást váltott ki. Andorra nagyarányú gazdasági fellendülése főleg azokon az embereken múlt, akik úgy érzik – sokszor jogosan –, hogy a diszkrimináció áldozatai: nagyon sok catalani menekült az országba 1939-ben, a spanyol polgárháború után.

A politikailag félreállított spanyolok fejlesztették az andorrai konzervüzemeket know-how és kereskedelmi módszerekkel. Az ezer üzlet nagy részét a keményen dolgozó ellenség, a Franco hazájából érkezettek birtokolják, de egy ravasz törvény kimondja,

hogy a bennszülött lakosság nem húzhatja a rövidebbet, s éppen ezért hivatalosan a tulajdonos csak andorrai lehet, aki cserébe havi honoráriumot kap.

VÁMÁMITÁS

Mindazonáltal az ideérkező külföldiek csinos kis összeget tudnak megkeresni. A minimális adó, az alacsony importvám lehetővé teszi, hogy az áru olcsó áron találjon gazdára. Ez a magyarázata annak, hogy a francia és spanyol turisták olyan nagy kedvvel jönnek ide a hegyek közé, s az otthoni áraknál legalább 50 százalékkal olcsóbban jutnak hozzá a tranzisztoros rádióhoz, a magnetofonhoz, a fényképezőgéphez, az autóhoz és még sok más áruhoz.

A francia és spanyol vámosok szeretnék véget vetni ezeknek a vásárlásoknak, s mivel a szigorú ellenőrzések csekély eredménnyel jártak a határon, Franciaországban most egy új trükköt agyaltak ki. Újabban a francia vámtiszták csak úgy ímmel-ámmal végzik el a vámvizsgálatot, s az elképedt turista később, úgy 30 mérföldre fölállított vámsorompónál lepődik meg, amikor is hazai földön kerül sor a tüzetes vámvizsgálatra. S ilyenkor rendszerint előkerülnek rejtékhelyeikről a likőrök, amivel aztán a hatóságok koccintanak a győzelem örömeire...

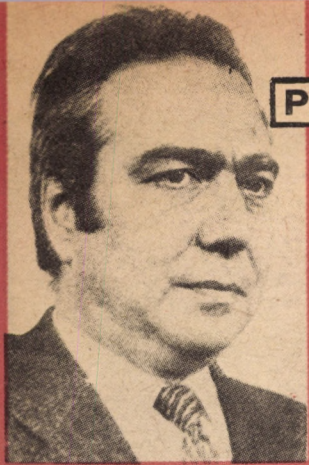
Nyílt titok, hogy az andorrai határ mentén folyó nagybani csempésztést hosszú idő óta a csere vágya irányítja, akárcsak másutt a világban. Ferrero polgármester szerint az útonálló csempészek a múlt homályába vesznek, de az andorrai vezető az igazságnak csak a felét meséli el. Még ma is százával kelnek át a határon a hegyi lakók, természetesen illegálisan, s nehéz terheket cipelve a hátukon. De a turisták, akik a spanyol határtól 200 méterre, Rabassa ösvényein elfogyasztják a füstölt sonkát, sohasem találkoznak a csempészekkel.

A 175 négyzetmérföldnyi ország nyugodtan megélhetne abból, amit földrajzi helyzete nyújt, abból, hogy Franciaország és Spanyolország között terül el. De sötét felhők tornyosulnak Andorra láthatárán. A lázas építkezés nem homályosítja el ugyanis azt a tényt, hogy az utóbbi két esztendő alatt egyre kevesebb turista lépi át az andorrai határt.

R. D. S.

Az andorrai lakosság eredeti foglalkozása a mezőgazdaság és az állattenyésztés volt, ma is sokan élnek ebből. A képen: egy pillantás a szépen megművelt földekre

PORTRÉ

ORTOLI

– Ugy szeretnék cselekedni, hogy a közösségi élet minden területén elérjük azt a pontot, ahonnan már nem lehet visszafordulni. – E sokat sejtető, de voltaképpen üres szavak Francois-Xavier Ortolitól, a Közös Piac legfőbb szervének, „kormányának” elnökétől származnak, beiktatásakor hangzottak el. Azóta másfél év telt el. Nos, milyen pontot ért el Monsieur Ortoli?

Életútja igen változatos, mondhatni kalandos. Napóleon szülőföldjén, Korzikában látta meg a napvilágot. Masszív fizikuma, erélyes, éles vonásai emlékeztetnek szülőföldjére, nem így temperamentuma és kiejtése, amire szigorúan vigyáz. Diákéveit Hanoiban töltötte, ahol apja diplomáciai szolgálatban volt. A gimnáziumi padsorokból a japánok ellen harcoló partizánok sorai közé szökött. Fogságba esett, majd kiszabadult, és Kínán keresztül visszatért Hanoiba. Egyetemi tanulmányait a neves Ecole Nationale d'Administration közgazdasági egyetemen fejezi be már Franciaországban – mint minden francia politikus, aki valamelyest is „számít”.

Az Európai Gazdasági Közösség elnökei közül páratlan karrierrel dicsekedhet: egyszerű pénzügyi ellenőrként kezdte. Később több minisztériumban tevékenykedett. Eleinte tanácsosként. (Később ezekre a munkahelyeire visszatért – miniszterként.) Az EGK-hoz a szervezet francia-olasz bizottságának titkáráként jutott el. 1958–62 között az egyik szekció vezetője. Eppen akkor, amikor Franciaország, azaz az „Ötödik Köztársaság” nagy öregje, De Gaulle a legmakacsabb ellenállással lépett fel a Közös Piac kibővítése ellen. Ortoli mindig az európai emigráció híve volt, de úgy, hogy közben hűségesen szolgálta a gaulleizmust. A francia közigazgatás csúcsein felelős tisztségekbe került. 1966-ig Pompidou miniszterelnök kabinetfőnöke, majd az Országos Tervhivatal elnöke, ezután pedig közmunkaügyi miniszter lett. 1968-ban, az alighogy elcsitult diákvargások után megkapta az oktatásügyi minisztérium vezetésének nagyon kényes feladatát. Ő dolgozta ki az egyetemek megreformálásának tervét, amelyet azonban utóda hajtott végre. Ő maga pedig, már gazdasági és pénzügyminiszter – Couve de Murville kabinetjében. Életének ez az időszaka kevésbé sikeres: nem tudta megakadályozni a francia frank devalválását. Következett – Chaban Delmas kormányzása alatt – az iparfejlesztési miniszteri tárca. Ortoli ismét kudarcot vallott az Algériával folytatott maratoni tárgyalásokon. Sőt, mindezt tetézte Lille polgármesteri posztjának eredménytelen megpályázása is.

Pompidou elnöktől azonban újabb lehetőséget kapott a még mindig fiatal politikusnak számító Ortoli. A Közös Piac központjába, Brüsszelbe került, ahol 1973 januárjában a kiterjedtebb Közösség új „kormányában” a legfontosabb, elnöki tárcát ő kapta meg. Ortoli az első francia ezen a poszton, s ez Franciaország szempontjából nagy jelentőségű tény. Azt mondják róla, szorgalmas és kimért viselkedésű diplomata.

Vallja, hogy az egységes Nyugat-Európa nem a politikusok elhatározásából fog megszületni: „egy napon egyszerűen fel fogjuk fedezni, hogy túlságosan sok területen előrehaladtunk ahhoz, hogy visszafordulhassunk”. Egy napon...

D. L.

With Hertz No.1 Club
you simply sign and go in a
clean, reliable car.

With more than 100,000 cars
serving over 3,400 locations,
including 1,338 airports in 100 countries;

with a range of the latest models

and, then, simply sign and go in a
clean, reliable car.
The Hertz No.1 Club where you simply
sign and go:
and with a range of the latest models
facilities in Europe and the US.
doesn't it make it so easy to rent a car and
get a clean, reliable car every time?

Your Hertz car. One less thing to worry about.

AUTÓ
– BÉRBE

75-avg.1.

A

három „nagy”
és a cápák

HIRDETÉS A STERN MAGAZINBÓL. AZ A BIZONYOS REPULÓTÉRRE MEGÉRKEZŐ ÜRIEMBER ÉS A BÉRAUTÓ

A nyugati lapok szinte elmaradhatatlan kelléke a következő szokványhirdetés: jól fésült, villogó fogsorú üzletember, kezében doboztáskával megérkezik a repülőtérre, és egy jól ápolt kéz máris nyújtja a bérautó kulcsát. „Bérelje itt és hagyja akárhol” – hangzik a csábító képaláírás.

Korunk egyik nagy üzlete az autókölcsönzés. Úgy tűnik, a tőkés világ gazdaság szaporodó gondjai nem hagyják érintetlenül ezt a mindennapi virágzó businesst sem.

Világméretű

Nemrégiben az amerikai Szövetségi Kereskedelmi Bizottság jelentést hozott nyilvánosságra. Eszerint az USA – és egyben a világ – három legnagyobb autókölcsönző cége, a Hertz, az Avis és a National a piac monopolizálására törekszik. Érdekes egy kissé közelebbről is megismerkedni a „három nagy” törekvéseivel, üzletmenetével.

A kereskedelmi kapcsolatok bővülésével ugrásszerűen megnövekedett az üzleti utazások száma. Mivel az idő pénz, az üzletember a repülőtérrel repülőtérről autóval jár, hogy ily módon is csökkentse a holtidőt. Néhány évtizeddel ezelőtt erre a „nagy igazságra” néhány élelmes vállalkozó is rájött, és kezdetben csak néhány autót, kocsikölcsönző vállalatot alapított. Ezek aztán óriásokká nőttek ki magukat, és ma már behálózják az egész világot. A Hertznek például 100 ezer bé-

relhető autója van 100 ország 3400 városában. 1338 azoknak a repülőtereknek a száma, amelyen kívánságra vezetővel, vagy anélkül előállnak a bérautók. Komputerrendszer bonyolítja le az autófoglalást és a nyilvántartást. Hallatlan nagy összegbe kerül, de másodpercek alatt áttekintést ad a bérautók helyéről, típusáról, a szabad kocsik számáról stb. – mindezt világviszonylatban. Ily módon lehetővé válik az interkontinentális üzlet is. Valaki például Hamburgban autót bérel, és ha üzleti útja során történetesen Teheránba megy, módja van ott is leadni a kölcsönzött kocsit.

Az „amerikai hármas” gyakorlatilag teljes egészében monopolizálták a repülőtéri kölcsönzést, a világ nagy légikikötőiben más cégek hemigen „rúghatnak labdába”. Az utóbbiak számára főleg a turistaforgalom konca marad meg, amely jóval kevésbé jövedelmező, mint az üzleti utakra bérelt autók utáni haszon. A turisták ugyanis sokkal szűkmarkúbbak, rövidebb távra bérelnék.

Összefonódások

A szakma császára a Hertz cég. Tavaly 722 millió dollárra rúgott a bevétele. Az Avisé „csak” 377 millió dollárra. A National bevétele tavaly 146 millió volt. Persze a Hertznek könnyű – mondják a vetélytársak – mert övé a leggazdagabb kocsipark. Ez igaz, de üzletpolitikája is lényegesen ügyesebb, mint a többieké, ami

persze nem független a gazdaságból adódó lehetőségektől. Hertzék még az 1973-as olajembargó előtt kocsijaik nagy részét kicserélték kis- és közepeméretű autóra. Nem kis előnyhöz jutottak, amikor gazdaságosságuk miatt a kis autók kezdtek el keresni. Ráadásul a cég gyakrabban frissíti fel autóállományát, nem „le-robbanva” adja el a kocsikat, így is jelentős bevételhez jut, amit ismét beruházhat, szolgáltatásait bővítheti.

A „három nagy” nem lenne igazi amerikai vállalat, ha tőkéje nem fonódna össze valamilyen óriáscéggel. Érdekes módon, de nem véletlenül, mindhármuk mögött – persze a háttérben meghúzódva – az amerikai autógyártó ipar valamelyik mammutja áll. A Hertz cég autóarzenáljában elsősorban Ford kocsikat tart, az Avis főleg Chryslereket kölcsönöz, míg a National a General Motors termékeit „kedveli”. Mindezt persze nem ingyen, nem holmi szeretetből.

Farkastörvény

A detroiti óriásgyárak évente mintegy 5 millió dollárral járulnak hozzá az autókölcsönzők hirdetési tevékenységéhez. Egy Hertz-hirdetés alján például a következő olvasható: „A Hertz elsősorban Fordokat kölcsönöz”. Ez a szerény kis mondat nem rossz reklám Fordék-nak. De nem jár rosszul a General Motors és a Chrysler sem. Ime a piacok – mármint a kölcsönözhető fő autótípusok piacának – felosztása rek-

LEONYID BREZSNYEV
AZ MSZMP
XI. KONGRESSZUSA
VENDÉGEKÉNT
ÁTADJA
KÁDÁR JÁNOSNAK
A SZKP
AJÁNDÉKÁT

A BARÁTSÁG NAPLÓJA

Barátság — Drúzsba — hangzik a szó, amely az elmúlt három évtizedben a magyar nyelvben is új értelmet, szocialista tartalmat kapott, különösen ha a Szovjetunióval kapcsolatban használjuk. A kezdet kezdetén, amikor Európában és Ázsiában még nem hallgattak el a fegyverek, a hazánkat felszabadító szovjet hadsereg katonái ismertették meg bennünket ennek a szónak új értelmével, s a „Drúzsba” ma is az „idősebb testvér” a hatalmas szovjetország segítő készségét jelenti számunkra. Az elmúlt esztendőben vaskos kötetek, dokumentumgyűjtemények jelentek meg hazánk és a Szovjetunió együttműködésének, barátságának ezernyi eseményéről — az 1848-as zászlók visszaadásától az ünnepi üdvözlő táviratokig, delegációk látogatásától a magyar ösztöndíjasok szovjetunióbeli fogadtatásáig minden tényről. Nem volt könnyű kiválogatni néhányat, a legfontosabbak közül is csak néhányat ezekből a dátumokból, hogy érzékeltessük, milyen sokoldalú és következetes a barátság szálainak szövése a politika, a gazdaság, a kultúra és a tudomány területén.

És most, augusztus 8-án egy új dátum kerül a barátság naplójába: a két ország fiataljai írják majd az I. Magyar—Szovjet Ifjúsági Barátság Fesztiválon.

1945. április 4. Magyarország egész területét felszabadították a szovjet hadsereg harcói a fasizmus alól.

1945. augusztus 27. Gazdasági egyezményt kötöttünk a Szovjetunióval, amely hozzájárul az újjáépítéshez, a gazdasági helyreállításhoz.

1948. február 10. Moszkvában aláírták a magyar—szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződést.

1948. március 2. A Szovjetunió és Magyarország kölcsönösen nagyköveti rangra emelték diplomáciai képviselőiket.

1948. június 8. A Szovjetunió kormánya, hogy megkönnyítse a magyar nép erőfeszítéseit az újjáépítésben, felére csökkentette Magyarország jóvátételi kötelezettségét.

1949. január. Moszkvában — Magyarország részvételével — elhatározták a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának létrehozását. (A KGST 1949 áprilisában tartotta első ülését.)

1949. július 26. Egyezményt kötöttek Moszkvában a Szovjetunió és Magyarország kö-

zötti tudományos-technikai együttműködésről.

1955. május 14. Megalakult a Varsói Szerződés: kölcsönös segélynyújtási egyezmény, amelyben a Szovjetunió és hazánk is részt vesz.

1956. november. A Szovjetunió internacionalista segítségnyújtásával megvédjük a néphatalmat az ellenforradalommal szemben.

1957. december 18. Szovjet—magyar egyezmény a magyar ipari üzemek (köztük a Dunai Vasmű hengerművei, a Debreceni Gördülőcsapágy Gyár, a Diesel-gyártás fejlesztése) építéséhez és rekonstrukciójához nyújtandó szovjet gazdasági és műszaki segítségről.

1959. március 25. Szovjet segítséggel üzembe helyezték az első magyar atomreaktort.

1962. október 13. Felavatták a Barátság kőolajvezeték magyarországi szakaszát, amelyen a szovjet olaj a Közép-Volga vidékéről, Kujbisev környékéről hazánkba jut.

1962. november 15. Egyezmény a Szovjetunió és Magyarország között timföldnek a Szovjetunióba, onnan pedig alumíniumnak hazánkba való szállításáról. A timföld- és alumíniumegyezmény szerint 1980-ban már 160 ezer tonna alumíniumtömb érkezik Magyarországra a Szovjetunióban feldolgozott timföldből.

1964. november 21. Egyezmény szovjet házgáraknak, komplett házépítő berendezéseknek Magyarország részére történő szállításáról.

1967. szeptember 1. Budapesten megnyílt „A szovjet tudomány és technika 50 éve” című kiállítás.

1967. szeptember 7. A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió, híven az 1948-ban kötött egyezményhez, megújította a két ország barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződését.

1968. október 24. Magyar—szovjet egyezmény a gépkocsigyártásban (Zsiguli-programban) való együttműködésről, az 1969—1975. évekre.

1968. november 16. Kulturális és tudományos együttműködési egyezmény a Szovjetunió és Magyarország között.

1970. Budapesten üzembe helyezték a szov-

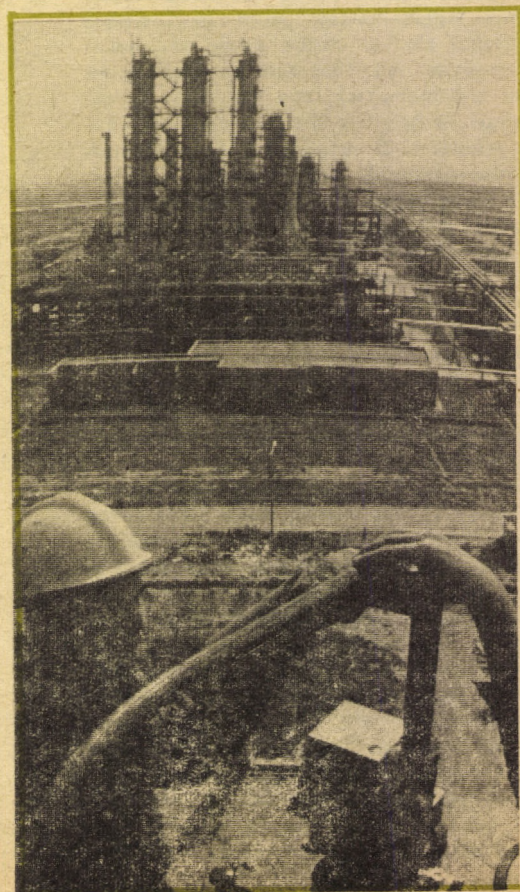
jet műszaki segítséggel épült földalatti vasutat, a metró.

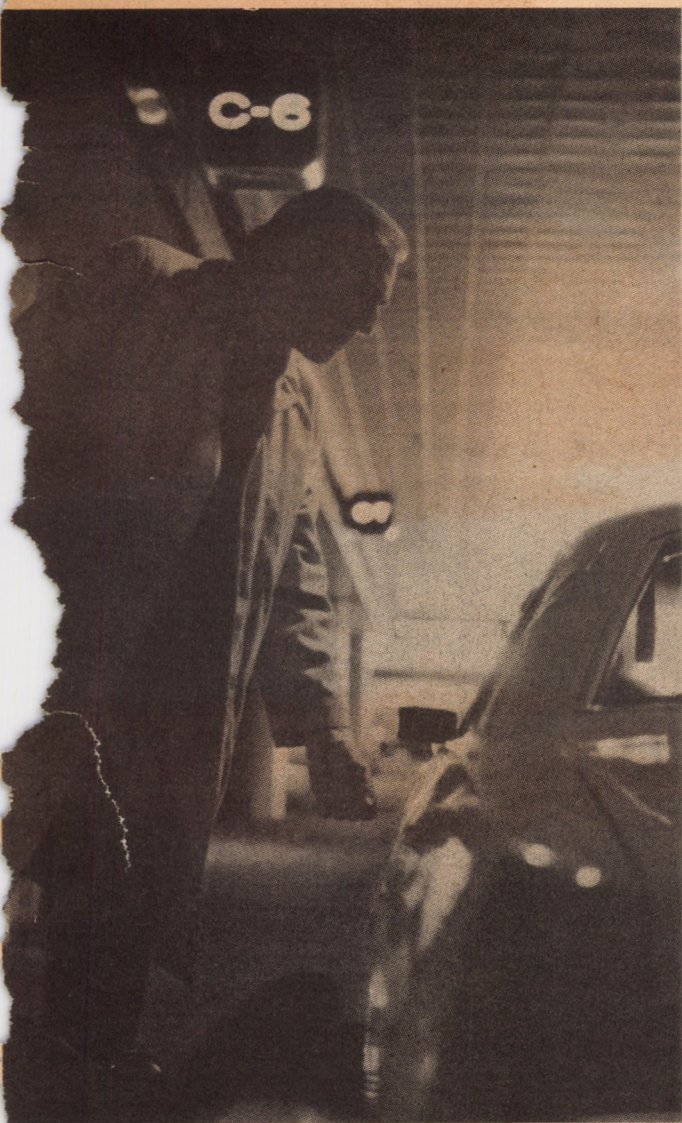
1971. július. A KGST XXV. ülészakán elfogadták a tagállamok szocialista integrációjának fejlesztésére irányuló komplex programot.

1972. Átadják rendeltetésének a Barátság II. kőolajvezetékét.

1975. március. Beregdarócon ünnepélyesen összekötötték a Testvériség gázvezeték szovjet és magyar szakaszát, amelyen már 1975-ben 600 millió köbméter földgáz érkezik hazánkba a Szovjetunióból. A Leninváros—Kalus közötti együttműködés próbaüzeme az olefinprogram keretében.

1975. július Elindult az első magyar csoport az orenburgi gázvezeték építéséhez.

lámköltések segítségével! (Természetesen az autókölcsönző cégek választékában más típusú kocsikat is kínálnak.) Mélyebbre hatolva kiderül, hogy a világ három legnagyobb autókölcsönző cége még nagyobb vállalatok kezében van. Tehát Hertzék is csak közepméretű halacszkák a cápák oldalán. A Hertz az amerikai RCA monopólium tulajdona, az Avis az International Telephone and Telegraph (ITT) érdekeltsége. A National egy Európában kevésbé ismert, de annál tőkeerősebb intézmény, a Household Finance kezében van.

A tőkésországok gazdaságára jellemző recesszió — amely a munkanélküliség és az infláció növekedésével a termelés egy helyben topogásával, helyenként már csökkenésével jár — bevételcsökkenést okozott az egész autópárhaznak és természetesen a rent-a-car (bérelj autót!) üzletnek is. Az Avis profitja tavaly több mint 7 millió dollárral volt kevesebb az előző évinél, a National tiszta nyeresége pedig az 1972-es szinten maradt. Egyedül a Hertz zárta a tavalyi évet profitnövekedéssel. Ez utóbbinak az lehet az oka, hogy ez a cég a „legpatinásabb”, a Hertz üzlethálózata a legkiterjedtebb a világon. Itt is érvényes a tőkés gazdaság farkastörvénye: a (tőkében) gyengébb a kiszolgáltatottabb, üzletmenete érzékenyebb a tőkés gazdasági tevékenység lanyhulására, a gépkocsikárak folytonos emelkedésére és a kölcsönzések számának csökkentésére. Ennek a kis, névtelenül tönkremenő autókölcsönzőcskék a megmondhatója.

Nem tétel

Az amerikai bizottsági jelentés egyelőre csak felhívja a figyelmet a monopolizálási törekvésekre. Odáig már nem fajult a dolog, mint az IBM esetében. A világhírű komputer- és irodagépgyártó céget ugyanis az amerikai igazságügy-minisztérium beperelte a monopolelles törvények megszegése miatt. (Az IBM-perben csak két év múlva várható ítélet.) A kisebb autókölcsönző vállalatok világszerte már ezt a hírt is örömmel fogadták. Világosan látniuk kell azonban, hogy történjék akármi, nem tudják felvenni a versenyt az amerikai hármakkal.

Hertzék és társaik azonban nyugodtak. Óriások állnak a hátuk mögött. Olyan mammutcégek, amelyek más államok életébe is büntetlenül beleszóllhattak! Közismert az ITT — enyhén szólva — kétes szerepe a chilei fasiszta puccs során. Igaz, volt vizsgálata, a lapok is megszelleztettek egyet s más, de a cégen belül végeredményben minden maradt a régiben. Mit számít akkor egy esetleges per monopóliustörvények miatt. Ráadásul egy leányvállalat ügyében. Nem tétel.

A villogó fogsorú, doboztás-kas reklámműzletemberek — emiatt — nem maradnak állás nélkül, a bérautó kulcsát továbbra is nyújtja nekik a Hertz, az Avis és a National — a nyugati magazinok hasábjain.

Gonda György —
Lőrincze Péter

tallózva

Ford labdázik • És a bonni képviselők? • Mercedesek gondjai

Amit már mindenki tudott, július elején hivatalosan is bejelentették: maga Ford nyilatkozott arról, hogy az 1976-ban esedékes választásokon indulni szándékozik az elnökségért. Választási hadjáratát természetesen már régen megkezdte, igyekező kihasználni minden lehetőséget a választók kegyeinek elnyeréséért. Így Ford elnök fogadta az észak-amerikai körúton levő Pelét, a brazil labdarúgócsatárt, s maga is „labdába rúgott”. (Örülhetnek az amerikai focisok...) Ford már létrehozta választási propagandagépezetének vezérkarát, amelyre valóban illik ez a szó, hiszen a három fő „eladó”, mint a Spiegelben olvastuk, a Pentagonban szolgált mint hadügyminiszter, vagy annak a helyettese, a „főeladó” — akinek a feladata, hogy Fordot mint elnököt „eladja” a választóknak, Howard Callaway jelenlegi hadügyminiszter. Mert az Egyesült Államokban „csinálják” és „eladják” (vagy „veszik”, hiszen csak akkor tudják eladni, ha megvásárolják) az elnököket. Ford 23 éves fia, Jack is bejelentette, hogy apja választási kampányában akar tevékenykedni, titkárként. Úgy látszik, az egész Ford család csatasorba áll az elnökségért.

szern lapja — nem véletlenül — a bonni kormányhivatalok 420 szolgálati gépkocsiját tartja nagyon soknak, s különösen azért támadja a kormányt, hogy a fekete Mercedesek minden kilométerje 2,50 márkába kerül az államnak. A javaslat: utazzanak a bonni hivatalnokok taxival, az csupán 1,50 márkába kerül kilométerenként... Mindenesetre a legtöbb — szám szerint 81 — szolgálati Mercedes a bonni hadügyminisztérium használja, s a tábornokok nem akarnak taxizni...

mácsként” szerepelt Tallónkban, a zambiai fővárosban tett látogatásakor egy fogadáson először mondott angol nyelvű pohárköszöntőt. Lehetséges, hogy egyszer mégiscsak tolmács lesz belőle?

Sokat utazik mostanában a csendes-óceáni minikirályság, a Tonga-szigetek uralkodója is. IV. Taufa'ahau Tupou Japánban próbált szerencsét a kis ország saját légiflottájának megteremtéséhez, de a japánok túl sokat kértek: Tonga idegenforgalmának monopóliumát, s a románc ezzel véget ért... A király ezután Szaúd-Arábiával üzletelt, a minap pedig Londonban tűnt fel. Az 56 esztendő, hatalmas termetű (193 centi magas, másfél mázsás) uralkodó nem fért be a repülőtérre várakozó Mercedesbe, azután nehezen begyömészölte magát a tekintélyéhez jobban illő Rolls-Royce-ba. IV. Taufa'ahau Tupou (ez a rövidített neve) nagyokat sóhajtott: csak egyszer kapna egy neki való nagyobb autót!... Olyan nagy királynak való... (Sebes)

Még egy hír Bonnból, ugyancsak a Weltből. Genschler külügyminiszter, aki a nicaraguai La Prensa nyomán legutóbb „tol-

Visszatérve a labdarúgáshoz, a bonni Die Weltben olvastuk a hírt, hogy a nyugatnémet Bundestag képviselőiből alakult labdarúgócsapat a tanzániai Tanga kikötővárosban játszott a kelet-afrikai ország kormányának és parlamentjének tagjaiból válogatott tizenegyet ellen. A bonni képviselők „intenzív információs cserére” utaztak Tanzániába, s a mérkőzést 1:4 arányban elvesztették. Pedig a képviselőket a labdarúgó-mérkőzésre való tekintettel válogatták össze...

A bonni parlamenti képviselőket egyébként sok kritika éri a közvélemény és a sajtó részéről, főként magas fizetésük és adómentességük miatt. A Stern magazinban legutóbb Conrad Ahlers írt arról, hogy a havi 7900 márkás képviselői fizetés (napidíj, útiköltségtérítés stb.) tekintélyes részét, több mint háromezer márkát „megtakarítják” a képviselő urak. Igaz, elfoglaltságuk egész héten távol tartja őket családjuktól. (Persze, a Stern statisztikájához hozzáférhetjük, amiről Tallónkban már beszámoltunk, hogy a bonni képviselők nagy többsége külföldi cégektől ennél sokkal nagyobb jövedelmet húz...) A Welt, a jobboldali Springer-kon-

»AHOL SZÜKSÉG

Közeledik az I. Magyar-Szovjet Ifjúsági Barátság Fesztivál megnyitásának napja. Ebből az alkalomból 880 szovjet fiatal érkezik hazánkba, a szovjet ifjúság képviselőjeként. A szovjet fiatalok életéről, az őket foglalkoztató gondolatokról kértünk anyagokat, amelyekből a távoli Szibéria, Tatár föld és az Oroszországi Szovjet Szövetséges Szocialista Köztársaság ifjúságának életébe nyerhetünk bepillantást. Vagyis olyan helyekről, ahol a komszomolisták elmondhatják: számíthatnak tetteikre, ahol szükség van rá!

Az OSZSZSZK Legfelsőbb Tanácsának Központi Választási Bizottsága

A LEGFIATALABB PARLAMENTI KÜLDÖTT

MEGÉRT MÁSOKAT

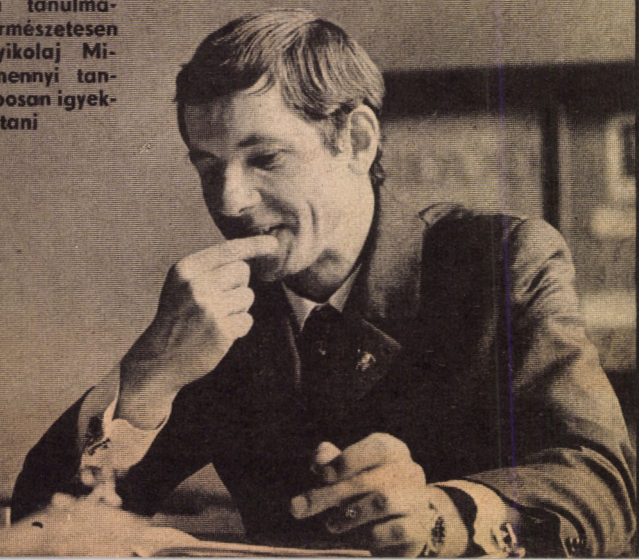
A szovjet alkotmány szerint minden 21. életévét betöltött állampolgár faji és nemzeti hovatartozásától, nemétől, vallásától, képzettségétől, lakóhelyétől, származásától vagy anyagi helyzetétől függetlenül megválasztható a köztársaság parlamenti küldöttjének.

Az OSZSZSZK legfiatalabb küldöttjének nemrég választották meg Nyikolaj Minyint, a Moszkvai Állami Pedagógiai Főiskola másodéves hallgatóját. Az új parlamenti küldött huszonhat éves. Szülei munkások. A főiskola előtt a hadseregben szolgált, ezt megelőzően lakatos volt, illetve egy hajón matrózkodott. Három év múlva orosz nyelv és

irodalom szakos tanár lesz. A pedagógiai gyakorlat csak a felsőbb évfolyamokon kezdődik, ám Minyin csaknem minden szabad idejét az egyik iskolában tölti: segít a tanároknak a házi feladatok javításában, vitákat rendez a tanulóknak különböző témákról, hangversenyekre, moziba kíséri őket. Rendelkezik azaz a nagyszerű emberi adottsággal, hogy megért másokat, megvan benne az az igény, hogy hasznos legyen az embereknek.

Ez az oka annak, hogy a moszkvai főiskolások rábízták képviselőüket az OSZSZSZK legfelsőbb államhatalmi szervében, a Legfelsőbb Tanácsban.

A főiskolai tanulmányokban természetesen élen jár Nyikolaj Minyin. Valamennyi tantárgyat alaposan igyekszik elsajátítani

A habarovszki műszaki főiskola előtt az előkészítő tagozat hallgatói. Ők még nem diákok a főiskolának, de jövőre már azok lehetnek. Rajtuk múlik

KÜLÖNLEGES ÚT AZ EGYETEMRE

Néhány esztendővel ezelőtt a Szovjetunió több felsőoktatási intézményében sajátos egyetemi előkészítő tagozatot alapítottak. A tagozat célja, hogy a legjobb ifjúságunknak, kolhozistáknak, sőt tartalékos állományba vett katonáknak nyújtson támogatást tanulmányaik elkezdéséhez, vagyis ahhoz, hogy az egyetemre felvételi vizsga nélkül bekerülhessenek.

Szergej Kiszeljov fiatal kolhozista például már gyermekkorában igen jól rajzolt, festegetett. Tervezte, hogy építésmérnök lesz, de a tízosztályos iskola befejezése után a kolhozban kezdett dolgozni, majd katonai idejét töltötte ki. Telt-múlt az idő, s a fiatalember fokozatosan felejtette a matematikai meghatározásokat, szabályokat, képleteket. Amikor elhatározta, hogy továbbtanul, szembe találkozott a kérdéssel: megfelel-e a felvételi vizsgán, a hosszú kihagyás alatt nem felejtett-e túl sokat?

Az előkészítőre iratkozott be.

Kiszeljov évfolyamtársa, Vjacseszlav Alekszandrov gépkocsikonstruktőr hallgató. A vállalatnál, ahol korábban dolgozott, felfigyelték alkotói készségére, fogékonyságára. Lehetőséget kapott beiratkozni az előkészítőre.

Korántsem mindegyik fiatalember, akinek magvannak a képességei ahhoz, hogy mérnökké, pedagógussá vagy tervezővé válhasson, kezdi meg rögtön, az érettségi után egyetemi tanulmányait. Ennek számtalan oka lehet. Közérdek viszont, hogy az alkalmas, tehetséges fiatalok minél magasabb képesítést kapjanak.

Az előkészítő hallgatói havi negyven-ötven rubel ösztöndíjat

kapnak, s kényelmes, minden igényt kielégítő kollégiumokban élnek. Az előkészítő ideje alatt nemcsak a már régebben megismert anyagot elevenítik fel, hanem jelentős többletet is kapnak. Az előkészítő végén vizsgáznuk kell, s aki e vizsgákon megfelelt, az egyetemre már felvételi nélkül jut be.

A távol-keleti városban. Habarovszkban öt egyetem és főiskola mellett működik előkészítő. A műszaki egyetem, a pedagógiai, a vasútmérnöki, a közgazdasági egyetemek és a testnevelési főiskola fogadja leendő hallgatóit előkészítőn.

Szovjet Távol-Keleten a képzés e módjának rendkívül nagy a jelentősége. Szükségessé teszi a táj rohamos technikai-ipari fejlődése is. Csak a most épülő Bajkál-Amur vasúti fővonal új szakemberek ezreit követeli és fogja a jövőben is követelni. A vasútépítésre és más építkezésekre az ország minden részéből fiatal önkéntesek tízezrei önkéntes szovjet Távol-Keletre. A munkálatok méretei lehetővé teszik, hogy teljes mértékben kibontakoztathassák képességeiket.

— Az előkészítőt végzett fiúkból és lányokból kiváló szakemberek válnak — mondja Grigorij Sinkarenko, a habarovszki műegyetem előkészítő tagozatának dékánja. — Az egyetem négy karán az előkészítőtől felvett hallgatóink jobb eredményeket érnek el azoknál, akik a hagyományos úton, felvételi vizsgával kerültek a tanintézetbe. Munkában és tanulásban egyaránt aktívabbak. A jövő tanévben már minden ötödik hallgató az előkészítőről fog bekerülni az egyetemre.

SZÁZ KUTYA PINOCHETNAK

attól függ, hogy mit kapnak a nagy halak.

A legnagyobb várakozás Joannidis ügyének alakulását előzi meg. A tábornokot éveken át szürke eminenciásnak nevezték a politikai megfigyelők. Aztán egyszerre kilépett a fénybe, megmutatta arcát, amely a görög nép előtt ma talán a leggyűlöletesebb ábrázat. Ő volt a szellemi vezére, erős embere az ezredeknek „lefokozó” tábornokok csoportjának.

Papadopoulosz a sok éves kérelmetlen terror után 1973-ban megpróbált valamelyest liberalizálni: a demokrácia szülőházában saját, külön demokráciát bevezetni. Nem véletlenül csúfolták a legfőbb ezredesnek ezt az utolsó korszakát papadokráciának. Az a kísérlet, hogy a hatalmat puccsista társai rovására teljesen a saját kezébe összpontosítsa, már sok volt a hadsereg néhány, egyébként is mind elégedetlenebb vezetőjének. Főleg pedig a szálakat egyre inkább a kezébe kaparintó Joannidisnek. A gyanútlan Papadopoulosz 1973 novemberében keserű megdöbbenéssel tapasztalhatta, hogy országában akadt egy nála erősebb ember. Joannidesz kezébe vette az egész görög titkosszolgálat irányítását és néhány befolyásos tábornok segítségével az országát is. Felleléstől gyors eredményt remélt, s ez nem is maradt el. De nem úgy, ahogy ő képzelte. Az újból fokozódott terror következtében megnőtt a belső elégedetlenség, folytonosan romlott a gazdasági helyzet, s végül a ciprusi kaland teljesen zátynyira futtatta a diktatúra imbolygó hajóját.

A polgári kormányzathoz való visszatérés után Joannidis még reménykedett. Néhányszor megpróbálkozott a visszatéréssel, de eredménytelenül: az erős ember túlságosan megerőltette magát.

Bűnhődés nyara

Ők állnak tehát az athéni katonai bíróság előtt. Ők a legújabbkori görög történelem legsötétebb korszakának prominens személyiségei. Papadopoulosz, aki a CIA menedzselésével olyan jól megszervezte az 1967-es puccsot és sokáig fenn tudta tartani a diktatúrát, Pattakosz és Makarezosz, akik hűségesen álltak az oldalán, amikor a terrorgépezetet kellett működésbe hozni, s közben ádáz hatalmi harcot folytattak egymás ellen, Angelisz és Zoitakis, akik jól kiszolgálták főnökeiket és Joannidis, aki mindannyiuknál okosabbnak és többre hivatottnak tartotta magát, aki csendben szövögette hálóját, amelybe végül maga is, a diktatúra is belegabalyodott.

Mi lesz a sorsuk? Ezt ma még nehéz lenne megjósolni. Hogy milyen büntetést kapnak, az nagyon fontos lehet a demokratizálási folyamat szempontjából. A bűnhődés nyara tehát a görög demokrácia teherpróbájának évszaka is lesz.

Avar Károly

Debrecenben nyaranta megrendezik a nemzetközi diák vitatábort. Az idén egy hétig tartott és ez volt sorrendben az ötödik. Tizenhat európai ország legnagyobb diákszervezetei képviseltették magukat a mostani találkozón, amely a Nemzetközi Diákszövetség szervezésében jött létre. A résztvevők előadásokat hallgattak, szemináriumokon vitakoztak.

Kihaszánálva az alkalmat, hogy ilyen „szépen összegyűltek” Európa legfontosabb diákszervezeteinek képviselői, a vitatáborral egy időben ülésezett, ugyancsak Debrecenben a 13. európai diákkonferencia előkészítő bizottsága. (A konferencia története az 50-es évek végéig nyúlik vissza. A tanácskozások a szocialista és a kapitalista országok diákszervezeteinek kétoldalú találkozóival kezdődtek. Évente rendezik meg őket, váltakozva: szocialista és tőkés országban.)

Az előkészítő bizottság debreceni ülésén találkoztam — többek között — a chilei, a portugál és a legnagyobb francia diákszervezet vezetőjével is.

Lista Chilében

Alejandro Rojas, a Chilei Egyetemi Diákszövetség Elnöki Tanácsának elnöke és a Nemzetközi Diákszövetség alelnöke. Rojas, Allende Népi Egységkormányának idején — fiatal kora ellenére — képviselő volt országának parlamentjében. A fasiszta junta egy katolikus diákszövetség kivételével minden diákszervezetet betiltott az országban...

— Igen. A junta egy 33 névből álló listát állított össze, a Népi Egység pártjai és az ország legfontosabb tömegszervezetei vezetőinek nevéből. Én is rajta voltam ezen a listán — mondja a rokonszenves fiatalember. — Ötszáz ezer escudo jutalmat ajánlottak fel annak, aki segít a hatóságoknak a kézrekerítésünkben. Persze ez a lista aztán napról napra és színtől óráról órára bővült.

— Csak népem és a világ népeinek odaadó, önfeláldozó segítségével sikerült kimenekülnöm az országból — hónapokkal később. Nem voltam egyedül, mert a környező országokba sok társamnak sikerült épségben kijutnia. Sohasem fogom elfelejteni ezeket a nagyon nehéz, válságos hónapokat.

— Hamarosan hozzákezdtek az otthoni ellenállás megszervezéséhez...

— Igen, de lassan, nagyon lassan haladtunk előre. Az ifjúsági, egyetemi mozgalmat teljesen új feltételek között kellett újrászerveznünk. Alkalmazkodnunk kel-

lett a körülményekhez és be kellett szerveznünk mindazokat — nemcsak diákokat —, akik valamilyen módon szembekerültek a juntával.

— Tudnál konkrét példát mondani: hogyan küzdöttök az elnyomás ellen?

— Plakátokat ragasztunk, a házak falára jelszavakat írunk, terjesztjük hazánk nagy költőjének, Pablo Nerudának betiltott műveit, szervezünk, tiltakozunk. Nemrégben Santiagóban száz kutyát eresztettünk szélnek. Az állatokra rákötöttük a következő feliratot: „Én vagyok Pinochet”. Sok chilei hazafi, barátaink, testvéreink sínylődnek még a börtönökben, meg akarjuk, meg kell mentenünk Luis Corvalánt és a Népi Egység más vezetőit is. Tudjuk, hogy ebben a harcban nagyon nagy segítséget ad nekünk a nemzetközi szolidaritás, benne a magyar emberek támogatása is.

A diákok és a kultúra — Portugáliában

Antonio Deurado, a Pro-UNEP, a Portugál Diákszövetség képviselőjében járt Debrecenben.

— 1974. április 25-e a mi mozgalmunkban is alapvető változást hozott — mondja a fekete hajú, alacsony fiatalember. — A diákmozgalmak és a mi szervezetünk is — amely nem a legnagyobb diákszervezet — az illegális megpróbáltatásai után friss erővel látott munkához. Ma is járjuk az egyetemeket, gyűléseket szervezünk, felvilágosítjuk azokat a fiatalokat, akik bizonytalanok és tévovak, ahelyett, hogy határozottan cselekednének.

— Azt mondd — cselekednének. Mit akartok elérni, és kik a segítőtársaitok?

— Természetesen a demokratikus átalakulásért, a szocializmusért harcolunk. Mi helyeseltük a Fegyveres Erők Mozgalmának (MFA) célkitűzéseit, amennyire erőnkben telik, támogatjuk e program megvalósítását. Jó kapcsolataink vannak az MFA-val. Például a Coimbrai Egyetemen közösen végzünk kulturális felvilágosító munkát. Ennek országsszerte nagy jelentősége van, de Portugália északi részén különösen fontos, hiszen ott még a jobboldali erők vannak túlsúlyban.

— Csak egyetemeken dolgoztok?

— Nemcsak egyetemeken, iskolákban is működünk. Megpróbáljuk beszervezni mozgalmunkba azokat a fiatal munkásokat is, akik a gyárakban vagy a föl-

deken dolgoznak, városokban vagy vidéken.

— Itt, Magyarországon, mi az, amiről különösen szeretnél hallani, amiről többet szeretnél tudni?

— Nagy vonalakban ismerem a magyar történelmet. Igen izgatnak az 1945–48-ig tartó átmeneti kor problémái, az akkori eseményekből általánosítható vonások. Portugália mostani történelme egy kicsit hasonlít az akkori Magyarország történelmére.

Tüntetések és a menzadíj Franciaországban

Michel Agiert, a Francia Nemzeti Diákszövetség, az UNEF főtitkárát arról kérdeztem, hogy szervezetének, amelyik egyébként a legnagyobb és a legerősebb francia diákszervezet, milyen feladatai vannak ma.

— Társadalmunk és gazdasági életünk problémáit meghatározó jellegűek az egyetemeken is — válaszolt Michel. — A hallgatóknak csak mintegy 15 százaléka kap állami támogatást, ösztöndíjat, ami nagyon kevés. Hatvan százalékuk csak úgy tud tanulni, ha közben dolgozik is, 400 frank a havi tandíj. A tanulmányok végére az egyetemisták fele lemorzsolódik. Közben — július elsejével immár másodszor emelték az egyetemi menzaárakat. Emiatt országos diáktüntetések szerveztünk, bojkottáltuk az egyetemi étkezdéket. Az UNEF elsősorban a francia diákság életkörülményeinek megjavításáért harcol.

— Milyen szervezetekkel vannak kapcsolataitok?

— Nagyon jó a viszony a két nagy francia szakszervezettel, a CGT-vel és CFGT-vel és a Francia Kommunista Párttal is. De természetesen — hiszen a mi szervezetünk rendkívül heterogén — minden párttal tartunk fenn kapcsolatot.

— Mire készültök mostanában?

— A tanítás megkezdése után októberben nagy tüntetést szerveztünk a kormány politikája ellen. Másik fontos feladatunk — ez a napi munkánk —, hogy állandóan erősítsük szervezetünket. Most 40 ezer tagunk van. Szeretnénk minden egyetemistát a tagjaink között tudni. Ha többen vagyunk, akkor nagyobb eredményeket érhetünk el.

Demcsák Lajos

GOWON

Ezen a hasábon legtöbbször olyan politikusokat mutatunk be, akik valamilyen nemzetközi esemény kapcsán az érdeklődés középpontjába kerülnek, vagy országukban, illetve a világpolitikában jelentős szerepet játszanak. Ezúttal azonban olyan személyiségről szólunk, aki a közeljövőben már várhatóan egyre kevesebbet szerepel a nyilvánosság előtt. Neve, személye azonban az elmúlt évtizedben olyan kiemelkedő fontosságú volt az afrikai országok életében, hogy bukása után is mindenképpen figyelmet érdemel.

A nemzetközi eseményeket figyelemmel kísérők már nyilván kitalálták, hogy Jakubu Gowon tábornokról, Nigéria nemrégiben megbuktatott elnökéről van szó. A negyvenéves politikus 1966-ban államcsínnel megdöntötte Ironsi tábornok törzsi ellentétével és viszályokkal küszködő rendszerét. Akkoriban még afrikai mértékkel mérve is túlzottan fiatalnak tartották, nem jósoltak neki nagy jövőt. A kitűnő képességű, igen határozott fiatal tiszt azonban következetes, józan politikájával hamarosan rácsafolt a kétkedők jóslataira.

Hogy Gowon az afrikai függetlenségi politika kiemelkedő képviselője lehetett, az a lehetőségeknek, a kedvező körülményeknek is eredménye. Egy keresztény prédikátor fiaként azt az utat választotta, amely a szegény afrikaiak számára a leggyorsabb felemelkedéssel kecsegtetett: még nem volt húszéves, amikor belépett a hadseregbe. Néhány évvel később elvégezte Anglia híres katonai akadémiáját, a sandhursti elit iskolát. A hatvanas évek elején már az afrikai valóság iskoláját járta: az ENSZ tisztjeként szemtanúja volt a kongói válságnak. Ez megrázó élménye lett életének. „Rádöbbsentem – mondotta később egy interjúban –, hogy milyen tragikus, ha afrikaiak harcolnak afrikaiak ellen.” Életének tragikus fordulata, hogy a hatvanas évek végén maga is kénytelen volt harcolni saját honfitársai ellen. A kelet-nigériai Biafra tartomány vezetői, Ojukwu ezredessel az élen ugyanis nyugati befolyásra el akarták szakítani a tartományt a szövetségi államtól. Gowon ebben a helyzetben katonai erővel védelmezte meg országát egységét. A háborúban több mint egymillióan haltak meg, de Nigéria egységes, s így erős maradt.

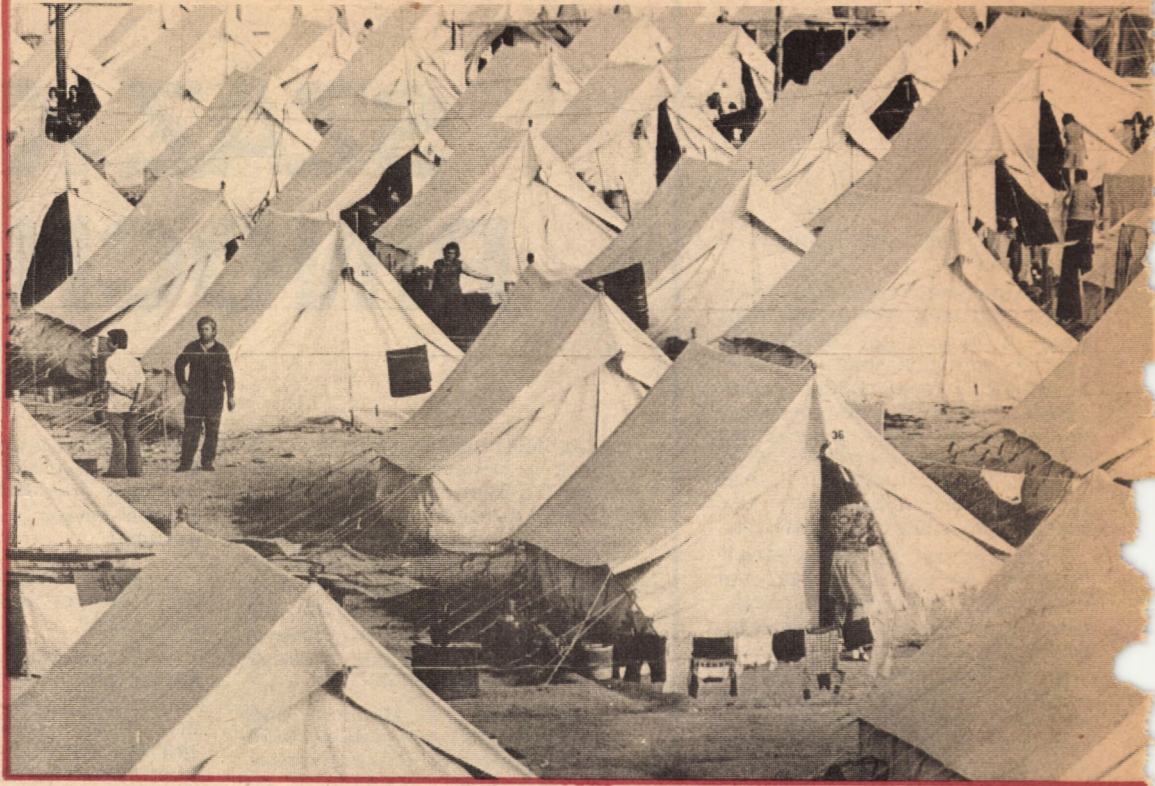
Az ország a Gowon-éra alatt hamarosan nemcsak népességével emelkedett ki az afrikai államok sorából. Az államosítások és a megfontolt iparfejlesztés következtében Nigéria gazdasági erővé vált a kontinensen. Ehhez főként a rendkívüli olajjővedelmek segítettek hozzá. Az ország hatalmas olajkincsének kiaknázását ugyancsak Gowon évei alatt kezdték meg.

Mégis, mi akkor a mostani bukás oka? – vetődik fel joggal a kérdés. A tábornokot megdöntő tisztek váratlan lépésének okai ma még nem eléggé világosak. A politikai szakértők azzal magyarázzák a változást, hogy a tábornok néhány belpolitikai és gazdasági intézkedése ismét ellentéteket szított a legnagyobb törzsek között. Másrészt viszont Gowon többször megígérte, hogy jövőre ismét polgári kormány állhat az ország élére. A hadsereg sok tisztje félt ettől.

A. K.

CIPRUS

Cipruson manapság béke és nyugalom uralkodik. Bécsben ismételt találkozott a két nemzetiség vezetője, tárgyaltak. De a menekültek még ma is sátrakban, sanyarú körülmények között élnek. Problémájuk rendezése sürgető feladat.

UNALMAS, HIVATALI ELFOGLALTSÁG

IPARI K

Az a két olasz kereskedő, aki a régi időkben Kínából botja üregében kicsémpészte a selyemhernyógubót – mai kifejezéssel élve – kora legnagyobb szabású ipari kémkedését hajtotta végre. Megszerezték a kínaiak akarata ellenére egy olyan lehetőséget, mellyel Európában versenyképes selyemipart lehetett alapítani. Egész egyszerűen: *elopták a szabadalmat.*

Az ipari kémkedés célja azóta sem változott. Ma éppen úgy a versenytársak kereskedelmi titkainak – új eljárásoknak, technológiáknak, de még inkább az új piacokkal kapcsolatos terveknek, folyamatban levő tárgyalások összefoglalóinak stb. – megszerzésére irányul.

Az a bizonyos bogár

Kémekekről beszélünk, de korántsem álarcos, páncélszekrényt fúró ügynökökre gondolunk. Az ipari kémek általában járatosak a dzsúdó, karate művészetében. Nincs is szükségük rá. Munkájuk volta képpen unalmas, helyhez kötött, hivatali elfoglaltság. Az átlag ipari kém ugyanis diplomás szakember, aki nyilvános források elemzésével, közreadott adatok beható fürkészésével igyekszik feltárni az ellenfél szándékát.

Értékes forrás lehet a szakma újságja, a vállalat évi jelentése, a vezetők nyilatkozata és még sok más. Egy újsághír is hasznosnak bizonyul: „A nagyvállalat elnöke zambiai üzletemberekkel találkozott”. A konkurrens agyába rögtön betelepszik az a bizonyos bogár: miért?

Mivel a vállalati jelentések mindig elfoglaltak, a Wall Street nagy ügynökházai, részvényvásárlási tanácsadói iparágakra specializálódott szakembereket alkalmaznak, akik

megpróbálják az évi jelentés mögötti valóságot kihámozni. Ilyen módon kísérik meg a vállalat jövőjének előrejelzését, a várható profitok felbecsülését, s annak meghatározását: hogyan regál minderre a részvénytulajdonosok.

Az ipari kémkedés izgalmasabb fajtája az, amikor egy vállalat alkalmazottja tudatosan keres kapcsolatot a konkurrenciával üzleti titkok kiszolgáltatása céljából. Ha ilyenkor az új terméket kikísérletező vállalatot csak az alkalmazott lojalitása védené, bizony ez aligha lenne elegendő. Különösen akkor, ha az egész ügylet szinte kideríthetetlen. Egy új termék leírásához nagyvállalatnál több száz ember is hozzáférhet. Ilyesmi ellen, a „koppintás” megakadályozására találtak fel a szabadalmi törvényeket.

Hűség és prémium

A mai jogviszonyok között a már említett olasz kereskedők dolga a selyemmel lényegesen nehezebb lenne. Kiderülne ugyanis, hogy az előrelátó kínai császárok a selyemgubót az összes számításba jöhető piacon „levédtek”, büntetés nélkül olasz származású selyemterméket csak a Szamoa-szigeteken lehetne eladni. Nem véletlen, hogy bár az első szabadalmi törvények már a XV. században megjelentek (az olasz városállamokban), nagyobb mérvű elterjedésük csak az ipari forradalom korára esik. Így született meg az USA első szabadalmi kódexe 1790-ben, ezt követte egy évvel a forradalmi Franciaország törvényhozása. Később nemzetközi konvenciók szabályozták a kérdést, 1970-ben már 76 ország vett bennük részt. Új terméket védhet a szabadalom – persze nem örökké, az Egyesült Államok-

ban például 17 évig –, piaci tervek, fejlesztési elképzelések azonban nem szabadalmazhatók, tehát így nem is védhetők. A kapitalista viszonyok között erre fondorlatosabb eszközöket találtak ki.

Az Egyesült Államokban például sok nagyvállalatnál a vezetők (osztályvezetőtől felfelé) jövedelme két részből áll; a fix fizetésből és a prémiumból. Az utóbbi nagysága akár az alapfizetés kétszeresét is elérheti. De nem fizetik ki egy összegben, hanem mondjuk öt egyenlő részletben. Így, ha a vezető nyugdíjba megy, négy részlete még „benn marad”. Márpedig a nyugdíjazási szabályok szerint elveszti prémiumát az, aki a vállalat érdekeivel ellentétes tevékenységet folytat. Öt év múlva persze már megteheti. De akkor már kit érdekel? Amit tud, addigra elavul. Az meg aztán különösen ritka, hogy valaki munkahelyet változtasson és a konkurrenciához menjen át. Prémiuma, nyugdíjalapja banná, nem beszélve arról, hogy elveszítené „szénioritását”. Ez a fontos fogalom a vállalatnál eltöltött időt jelöli. Mivel az elbocsátásoknál először azokat teszik az utcára, akiknek a legrövidebb a munkaviszonyuk, minél tovább van ott valaki, annál nagyobb biztonságban érezheti magát.

Koppintásbotrány

A kaliforniai Keronix vállalat miniszámítógép-memóriákat gyártott, évi forgalma mintegy 3,5 millió dollárt tett ki, tehát nem tartozott a szakma élvonalába. 1973. január 3-án a cég elnöke éppen születésnapját ünnepelte egy előkelő Los Angeles-i vendéglőben, amikor telefonhoz hívták. Barátja azt közölte vele, hogy ez az üzem. Az ünnepelt vicc-

26.3.75 — 2.4.75

BOHOEIA - BOHOEIA
Σας καλούμε
να βοηθήσετε
στην απελευθέρωση
των άμαρτωτών μας.

IMDAT-IMDAT
Cok sevdi klerimizin
kerbest brakilmalarina
yardim etmeniz isteriz.

HELP-HELP
We call on you for your
assistance in the release
of our loved ones.

EBDOMADA
AGNOYMENON

KAYIP
SAHISLAR
HAFTASI

WHERE ARE YOU
NOW MY SON?

WEEK OF
MISSING PERSONS

(Cseh Károly
felvételei)

„Hol van
a gyermekem?”
— kérdezi
a plakát,
amely
az eltűnt
személyek
megtalálásáért
indított
akcióhoz való
csatlakozásra
szólít fel

ÉMEK

nek vélte. Mire azonban a gyárhoz ért, a rendőrség már megállapította: gyűjtogatásról van szó. A Keronix vezetősége ezek után beperelte a Data General nevű vállalatot, az iparág vezető hatalmát azzal, hogy fondorlatosan igyekszik a Keronixot kigolyózni a szakmából. A kártérítési követelés 55 millió dollár volt.

Mivel ez a summa a Data General forgalmának csaknem kétharmada, a megvádolt vállalat sem maradt télen. Ellenkeresetet indított a Keronix ellen. A vád: kereskedelmi titok elorozása. A vádirat szerint a Keronix ügynökei Data General-berendezéseket vásároltak pusztán abból a célból, hogy megszerezzék a legfontosabb műszaki leírásokat. A Data General 1968-ban alakult, egy még nagyobb vállalatból kivált elégedetlen fiatal mérnökcsoport hozta létre. Nemsokára megjelent a piacon új termékük, a Nova minikomputer. Szinte már másnap a kisebb cégek megkezdték a koppintást. Ez a gyakorlat általános a szakmában, a nagy cégek fanyalogva bár, de tudomásul veszik. A nagyobb komputerek világában különben is a szabadalom védelmet nyújt, a „kicsik” esetében azonban ilyesmire gyakran nincs idő. A minikomputer eladója általában a vevő rendelkezésére bocsát egy kézikönyvet, mely nemcsak leírja a szerkezetet, hanem közli az instrukciókat is. Ennek alapján kisebb cégek már úrra-gyárthatják a számítógépet, mégpedig olcsóbban, mert a termék marketing-, kutatási-fejlesztési költségeit megtakaríthatják.

Három év — és még semmi

A Data General tehát megharagudott a Keronixra. Magán-detektíveket bérelt, az első

két iroda azonban nem talált semmit. Le akarták hallgatni a Keronix telefonjait, ez nem sikerült. Akkor — ami egyébként illegális — megszerezték a cég telefonszámláinak másolatát. Nincs eredmény. Ezután azoknak a klienseknek a névsorára vetették rá magukat, melyek velük is, a Keronix-szal is dolgoztak. Közben persze a rendőrség szorgalmasan nyomozott a gyűjtogatás ügyében. Az első támpont az volt, hogy a gyűjtogatónak ismernie kellett az épületet. Amit pedig elloptak, az mindössze egy írógép, egy összeadó-gép és egy csomag üdítő ital volt. Hónapok múltán a helyi sheriff megtalálta az írógépet egy orgazdnál. Hamar kiderült, hogy egy magán-detektív — aki már korábban is dolgozott a Data Generalnak — buzdította ötszáz dollárral a betörőt a Keronix helyiségeinek felgyűjtására. A Data General erre újabb magán-detektíveket fogadott. Ezek az orgazdát vették kezelésbe. Csodák csodája, annak idő-közben megjavult (vagy elromlott?) az emlékezőtehet-sége, de ma már nem emlékszik az ötszáz dolláros magán-detektívre.

Három év telt el, bírósági döntés még most sincs. Sőt, a rendőrségi nyomozást sem tudták lezárni. Úgy mondják, az ilyesmi elég gyakori az Egyesült Államokban. S hogy végül is ki fizeti az egész ügy számláját? Természetesen a fogyasztó.

Annak idején az agyafúrt olasz kereskedők miközben el-tulajdonították a selymet, egyetlen sátrat sem gyűjtöttek fel, egyetlen fejet nem vertek be. De hol vannak már azok a régi szép idők...?

G. Gy.—L. P.

tallózva

Nagykövetség eladó • Hogyan hamisítottak? • Nessie-t újra látták

Vetélkednek az amerikai nagyköveti állásokért — s ez érthető, hiszen közeledik 1976, az elnökválasztás esztendeje. Ilyenkor lehet megvásárolni a nagyköveti állásokat, a leendő elnöktől... Persze, ehhez „jó lóra kell tenni”, vagyis az esélyes jelölt választási alapjára kell befizetni néhány százezer dollárt. A New York Times írta meg a minap, hogy Farkas Ruth, az Egyesült Államok luxemburgi nagykövete 300 ezer dollárt adott Nixon újjáválasztási kampányához — 1972-ben — s így „érdemelte ki” nagyköveti funkcióját. A Newsweek szerint, újabb nagyköveti állást kért magának a Fehér Háztól Graham Martin, az Egyesült Államok Saigomból menekült nagykövete is (képünkön), esélyei azonban sötétek... Ford elnök ugyanis joggal tart a szenátus külügyi bizottságának rosszallásától. Martin már elvesztett számukra egy országot...

Pénzért persze mindent lehet a korlátlan lehetőségek hazájában, s a 300 ezer dollár egy nagyköveti állásért tulajdonképpen nem is olyan sok, — ha a következő történet, a Howard Hughes Story keletkezését olvassuk. Találunkban tavaly hírt adtunk arról a botrányról, amelynek szereplői között volt Howard Hughes hetvenéves multimilliomos, valamint Clifford Irving (és felesége), Richard Suskind életrajzhamisítók. Az utóbbiak az amerikai McGraw-Hill és a Time-Life kiadónak mintegy félmillió dollárért eladták a multimilliomos életrajzát, amely saját kijelentéseik szerint, a HH-val történt személyes beszélgetések alapján készült. A két életrajzíró azonban sohasem beszélt a titokzatosság homályában, az emberektől elzárkóztan élő milliommossal, akinek ügyvédei Irvingék minden állítását megcáfolták, s végül az életrajzhamisítók börtönbe kerültek. De nem sokáig! Le-

lepleződésük után nem gondolhattak arra, hogy valami újabb életrajzzal lépjenek a nyilvánosság elé, noha az Egyesült Államokban már elegendő hírnevet szereztek maguknak ezzel a botrányval. Keresetek egy másik kiadót — s ezt megtalálták az NSZK-ban, Hannoverben: a Fackelträger. Ennek a kiadónak azután eladták „életrajz-hamisítási módszerüket”, vagyis azt: hogyan szedték össze a multimilliomos HH életrajzának részleteit, igazságot és hazugságot, legendát és párbeszédeket. 257 oldalra tellett ebből. A húsz éve magányban élő Howard Hughesról természetesen bőven akadnak a könyvben pletykák, például nőügyeiről, korrupcióról, a milliommos Las Vegas-i játékkaszinójának kulisszatitkairól. S minden történetnél feltűntetik a forrást. A nagy hamisítás könyve a „Howard Hughes Story” rövidesen megjelenik Hannoverben, s bizonyára az Egyesült Államokban is. Hiszen jó üzletnek ígérkezik, még akkor is, ha minden példányát maga HH vásárolná meg...

Új fejezettel bővül egy másik sztori, a Loch Ness-i szörny története is. Néhány héttel ezelőtt az angol lapok már csaknem eltemették az először 1934-ben Alex Campbell, a skóciai tó (másodállásban) hivatalos őre által látott szörnyet. A partnál horgászó Mr. Campbell rémülten dobta el pecabotját, amikor egy titokzatos „tengeri kigyót” látott kiemelkedni a vízből. Érdekes, hogy 1958-ban ismét Mr. Campbell látta a szörnyet! Mindenesetre „Nessie”, a később a királyi haditengerészet, a Royal Navy békaemberei által 31 méterre becsült szörny vonzotta a turisták százezreit. Fogott a Nessie's Blood, a Nessie Vére nevű új skót whisky is. Szóval a szörny nagy üzletet csinált, s ezt pártfogolta a Skóciai Felföld Fejlesztési Hivatala is, amíg a Nagy-Britanniát is magával ragadó gazdasági gondok nem kényszerítették takarékoskodásra. Most már nem küldik szer-te a világba a Nessie-t népszerűsítő propagandakiadványokat, a Loch Ness-i Szörny Vizsgálata-val Foglalkozó Iroda pedig bezárta kapuit. Am most az amerikai Bostonból érkezett váratlan segítség. A Newsweek legújabb számában olvastuk, hogy a bostoni akadémia kutatói víz alatti felvételeket készítettek a szörnyről, bár nem az egészről! A felvételeket egyelőre szigorúan titkos dobozban tartják. Hogy miért? Talán újra valamiféle katonai zseb-tengeralattjárót kaptak lencsevégre a tudományos kutatók, mint az már megtörtént évekkel ezelőtt? Mindenesetre jó propaganda a szörnynek.

(Sebes)

**Az Egyetemek Nemzetközi
Szövetségének kongresszusa**

Nemrégiben ért véget Moszkvában az Egyetemek Nemzetközi Szövetségének kongresszusa. A negyedszázaddal ezelőtt alakult szövetség négy kontinens hétszáz főiskoláját és egyetemét tömöríti. A mostani VI. kongresszuson a szervezet elnökévé Roger Gaudryt, a montreali egyetem professzorát, alelnökévé pedig Rem Hohlovot, a moszkvai egyetem rektorát választották. Az új elnök szovjet újságíróknak nagy elismeréssel nyilatkozott a moszkvai konferenciáról, amelyen több mint nyolcvan ország 1300 küldötte vett részt.

**Portugál ifjúsági
küldöttség a Szovjetunióban**

A portugál demokratikus ifjúsági szervezetek küldöttsége látogatást tett a Szovjetunióban. A Szovjet Ifjúsági Szervezetek Bizottságának képviselőivel a két ország ifjúsági szervezetei közötti baráti kapcsolatokat fejlesztéséről tárgyaltak. A portugál fiatalok képviselői ellátogattak Azerbajdzsánba, ahol a szovjet köztársaság ifjúságának életével, munkájával ismerkedtek.

**Faji zavargások
Louisville-ben**

Az iskolaév kezdetén ismét faji zavargások robbantak ki az Egyesült Államok több városában. A Kentucky állambeli Louisville-ben öt napon át szinte ostromállapot uralkodott. A városban 22 ezer diákot érint az a rendelkezés, hogy iskolabuszokkal szállítják őket távolabbi iskolákba. A néger diákok egyenjogúságát szolgáló, de felemás hatású intézkedés ellen ezúttal is tüntetéseket szerveztek a fehér fajú diákok, s járművekből emelt torlaszokkal kísérelték meg feltartóztatni a buszokat. A sorozatos zavargások elfojtására a kormányzó – a városi rendőrség és a milícia megerősítésére – bevetette a Nemzeti Gárda alakulatait is.

**Diákvezetőket tartóztattak le
Dél-Afrikában**

A Dél-afrikai Köztársaságban egy országos razzia során őrizetbe vettek három diákvezetőt, közöttük Karel Tipet, a Dél-afrikai Diákok Országos Szövetségének elnökét. Valamennyiüket terrorista cselekmények elkövetésével vádolják. Az önkényes lépés ellen több ezer fokvárosi diák tömeggyűléseken tiltakozott. A rendőrkapitánysághoz vonuló diákokat a hatóságok kutyákkal kergették szét.

Adózás Amerikában

**Akik lebuktatták
Al Caponét**

Hány dollárt kap kézhez az Egyesült Államokban az, kinek fizetése papíron 800 dollár havonta? Ford elnök legutóbbi adócsökkentése óta pontosan 617 dollárt. A különbségre az adóhivatal teszi rá a kezét.

Az illető aligha boldogan veszi tudomásul, hogy a kincstár fizetésének csaknem 25 százalékát vette el. Hát még ha tudná, hogy ősei 1913-ig egy vasat sem fizettek a köznek. Érvényben volt ugyan egyfajta jövedelemadó a polgárháború idején, mert kellett az északiaknak a pénz, de azt később eltörölték. 1894-ben Cleveland elnök ismét megkísérelte bevezetését, de a Legfelsőbb Bíróság alkotmányellenesnek minősítette. Ezért kiegészítették az alkotmányt 1913-ban. De akkor is csak azok fizettek – kötelezettségük 1-től 7 százalékig terjedt –, akik évenként 3000 dollárnál többet kerestek. Ez pedig akkor már nagy pénznek számított. Az idők folyamán a költségvetésnek megnőtt az étvágya, s a Kongresszus folyamatosan emelte az adókulcsokat. A folyamatot betetőzte a második világháború. 1945 után az állampolgárok jövedelmének már 23 százalékát kasszírozta be az adóhivatal. Az Egyesült Államokban általános vélemény, hogy a legtekintélyesebb szerv az adóhivatal, az Internal Revenue Service, a legszörnyűbb bűn pedig az adócsalás. Al Capone, a hírhedt chicagói gengszter géppisztolyos gyilkosságaiért még csak elkerülte valahogy a felelősségrevonást, de adócsalásért súlyos börtönrre ítélték. (Nem volt bevételéről pontos könyvelése...) De bírósági ügy lett Nixon bevallásából is, ha már a hírességeknél tartunk, a kontinensen pedig Chaban-Delmas volt francia miniszterelnöknek gyűlt meg a baja az adóhivatallal.

Adóvitákból gyakran lesz pörös ügy, az ügyvédek nagy öröme. Ennek oka, hogy a rendelkezések nem mindig egyértelműek, sok múlik értelmezésükön is, ráadásul uralkodó közfelfogás szerint az adóhivatalt becsapni dicsőség. A dolog pénzre megy! A gazdagok jól képzett ügyvédek seregét vetik be a dollármentésbe.

A küzdelem az adóbevallással kezdődik. A rendelkezések értelmében a fizetésből levont összegek csak előzetes becslést jelentenek, a naptári év végén

kell végleges „kasszát csinálni”. Mindenki köteles feltüntetni mindenfajta forrásból származó jövedelmét. Így be kell vallani nemcsak a fizetést, hanem a takarékbetét-könyv kamatait, a részvények osztalékait és a mellék munkák honoráriumait is. Ha valaki a házát eladta, az is jövedelem, tehát utána adóznia kell. (Ha az illető gazdag bácsikájától nagy összeget kap ajándékba, azután a bácsit veszik elő, a nyereséget viszont a nyertes adóalapját duzzasztja.) Egyszerű összeadás után így kialakul a bruttó jövedelem. A munka oroszlánrésze azonban csak most kezdődik az adóbevalló számára. Levonásokat kell találnia.

Néhány dolog teljesen magától értetődő és egyértelmű. Az adófizető is ezekkel kezd. A jövedelemből személyenként le lehet vonni 750 dollárt. Utána jönnek az úgynevezett „üzleti levonások”. Ha ugyanis valakinek foglalkozása miatt kiadásai vannak, adóalapja csökkenthető. Így a kereskedelmi utazó a szállodaszámláit, az ügyvédi iroda tulajdonosa a klienseinek adott party költségeit stb. adóköteles jövedelméből levonhatja. Ki tudja mindezt ellenőrizni? A szállodai számlát csatolni kell, az már viszont nehezen megállapítható, kliensek voltak-e a vendégek.

Egy lóversenyjátékos rosszul járt. Hármass befutót fogott, ami nemcsak az Albertirsai úton, a tengerentúlon is jól fizet. Az adóhivatal persze jövedelemnek minősítette a nyereséget és adót vetett ki rá. A törvény szerint azonban a veszteségek, legyenek akár üzletiek, akár szerencsejátékból vagy akár lopásból eredők – a jövedelemből levonhatók. Az USA adóhivatala nem szívesen látja. Erre játszott a szerencsés lóversenylátogató is. Több kiló tikkettel jelent meg az adóhivatalban, bizonyítandó, hogy korábban mennyi vesztesége volt. Köztudott persze, hogy ilyen papírdarabok minden futam után elborítják a földet. Az adóhivatal embereit kemény fából faragták. Rávetették magukat a tikketekre és az adófizető végül kénytelen volt beismerő vallomást tenni. Kiderült ugyanis, hogy a tikketek egy és ugyanazon futamra szólnak, de egymástól távol eső pénztáraznakál vásárolták őket. Továbbá árulkodtak a szárazszámok is. De ez még csak

hagyján! Az Internal Revenue munkatársai összeadták a tikketek értékét, majd elővetették az illető korábbi adóbevallásait. Kiderült, hogy legális jövedelméből aligha futotta a fogadások összegére. Feljelentés, és ami még rosszabb, megemelt adó következtét persze.

Külön kategóriába tartoznak az adományok. Adományozni lehet az egyháznak, vöröskeresztnek, kulturális egyesületnek, minden olyan szervezetnek, melynek célja nem a profitszerzés. Az adómentességért természetesen folyamodni kell, de nemcsak jogi személyek, hanem egyének is megkaphatják. (A közelmúltban egy hirdetés aránylag kis összeg lefizetése ellenében egy székta papi diplomáját kínálta. A vonzót ebben pont az adómentesség jelentette.) Ad aztán az állampolgár a politikai pártok céljaira is. Bár az új választási rendszer szerint a kampányokat részben közpénzből finanszírozzák, azért a legjelentősebb forrás még mindig a pártkasszában címzett adomány marad. (Ha egy vállalat ad saját alapjaiból, az törvényellenes, a céget adócsalásért perbe fogják. A gyakorlati tapasztalatok szerint ezt úgy igyekeznek az érintettek átlépteni, hogy vezető alkalmazottaik adakoznak, juttatásukat aztán pl. jutalom címén a cég visszatéríti.) Ellenében a korábbi jótékony célú adományokkal, amelyeket csak az adóköteles jövedelemből lehetett levonni, a politikai célú juttatás magából az adóból vonható le.

Az öröklés is jövedelem, azután is adózni kellene. Angliában a progresszív örökösödési adó nagymértékben gátolja nagy családi vagyonok kialakulását. Nem ez a helyzet viszont az Egyesült Államokban. A nagy alapítványok éppen az adózási megfontolásokból keletkeznek. A Rockefeller, Ford, Sloan stb. családok inkább alapítványokat létesítettek, mert ezek adómentesek és az erre adott pénz az adóköteles jövedelemből levonható. Tehát az „önfeláldozás” hasznát hajt.

A jövedelemadó a fejlett tőkés országokban progresszív, egyes ideológusok szerint célja a társadalmi különbségek csökkentése. Az igazság azonban az, hogy akinek a jövedelme nagyobb, több legális kibúvót is talál.

G. Gy.—L. P.

A NAGY BAZÁR

Török-
ország
útjain

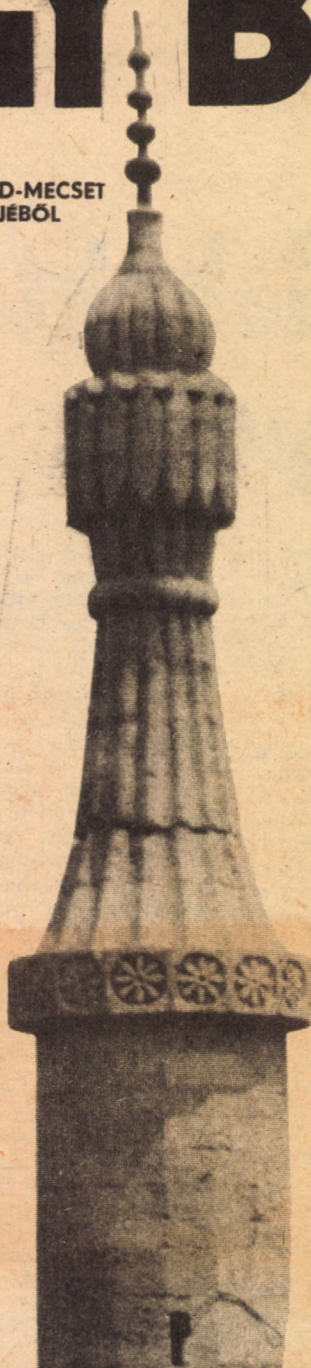
na — természetes. Nemcsak a hippiáradat. Az is, ha valaki minden ok nélkül kiabálni kezd az utcán, mintha valamit árusítana. Fel sem figyelnek rá az emberek. Mint ahogy arra sem: még este nyolc órakor is nyolc-tíz éves gyerekek görnyednek a cifra cipőtisztító standokon a járókelők poros cipője felett.

6282 GYÉMÁNT

Mezítláb, süppedő-puha, tarka-mintás szőnyegekben lépünk be a Kék-mecsetbe. Lámpa nem világít, de 260 színes üvegablak sugározza a fényt a kékeszöld fajszzal borított falakra, a hatalmas kékeszín-oszlopok mozaikjaira. Sejtelmes, semmihez sem hasonlítható kékes derengés színezz be mindent. Lehetünk vagy ötszázan odabent, mégis üresnek tűnik a hatalmas mecset, amelyet a török birodalom fénykorában ezrek és ezrek töltöttek meg egyszerre egy-egy ünnepi szertartáson.

Am a szomszédos Hagia Sophia alapterülete majd kétszer akkora. A világ negyedik legnagyobb temploma. Igenis, templom, mert annak építtette Nagy Konstantin császár 325-ben. A bizánci építőművészet e csodálatos remekének falait gazdagon színezett freskók és aranymozaikok díszítették. II. Mohamed szultán 1453. május 29-én foglalta el Konstantinápolyt, s három nappal később már mohamedán szertartást celebráltak benne. Freskóit, mozaikjait gipszréteggel takarták el az igazhívók elől. 1931-ben Kemál Atatürk rendelte el a mozaikok letisztítását, s a nagy munka befejeztével, 1935-ben múzeumná nyilvánította a Hagia Sophiát.

BURSA — A ZOLD-MECSET MINARETJEBŐL

Innen megint csak néhány lépés a Topkapi szeráj, vagy ahogy mi magyarok jobban ismerjük történelmünkben: a Fényes Porta, a mindenkori török szultán palotája. A tulajdonképpeni palotáig előbb a Szultáni kapun, majd az Üdvözet kapuján s végül a Boldogság kapuján visz át az út. Még távirati stílusban sem lehetne felsorolni mindazt a kincset, ami az elmúlt századok során itt felhalmozódott. IV. Murad trónja elefántcsontból készült. Izmail trónszékét 25 ezer igazgyöngy díszíti. Néhány léppessel odább aranylapokkal bevont, topázzal ékesített trónus áll, amelyet Egyiptomban készítettek a XV. században. Itt látható a világ legnagyobb smaragdja — 320 deka —; a híres szultáni kincs, a násfa, amelynek közepén 86 karátos gyémánt foglal helyet s 49 kisebb gyémánt övezi. Két, darabonként 6282 gyémánttal kirakott, másfél méter magas arany gertyatartó. Egy másik teremben őrzik Mohamed próféta zöld köntösét, kardját és zászlaját, a díszes lábában a próféta lába nyomát, egy szál szakállát és fogát.

MEHMED FOJTOGATÁSAI

Az ereklék termének is nevezhető helyiségből nyílik a bejárat a hárembe, ahová egykor csak a szultán s közvetlen rokonsága látogathatott. Most félóránként ötven turista ismerkedhet mesés csodáival, termeivel, udvaraival, függőkertjeivel. A hírhedt kalitkákkal, ahol trónörökösöket, hercegeket tartottak fogva. III. Mehmed például a fiát és 19 testvérét fojtatta meg itt. S itt négyelték fel egyazon pallossal a trónjuktól megfosztott szultánokat, Ibrahimot, IV. Musztafát és III. Selimet.

Isztambul műemlékeinek a megtekintéséhez hetek kellenek. De a nagy bazár sem járható be egyetlen nap alatt. Ennek a falal körülvetett kis városrésznek kétszázézer négyzetméterén sok száz kis utca, labirintus keresztezi egymást. A teteje: kisebb-nagyobb kupolák sora. S odabenn, a falak között 4500 csöppnyi üzlet található. Az ékszerutca több száz üzletében gyémánt nyakékek, igazgyöngyök és a legkülönbözőbb aranyékszerek tisztelegnek. A mesebeli negyven rabló barlangja lehetett megrakva ilyen dúsan kincsekkel. Aztán sorra következnek a különböző mestersegek utcái. Ezernyi rézüst, tálca és findza, török, törökmintás nyársak, arannyal átszőtt kunokori orrú papucsok, gazdag mintázatú szőnyegköltemények. Színek, formák, minták tobzódása az egész nagy bazár.

Az esték csodálatosak. Fél kilenckor, a lassan csendesülő város felett megszólal a Kék-mecset müezzinje, amelyet negyedórán át a hatalmas város félszázánál is több mecsetjének müezzin-kórusa követ. Zeng, zúg a sokszólamú kar: Allah akbar! Allah il Allah! Mint az Ezeregyéjszaka meséiben — csak napjainkban már többnyire magnetofonról és hangszóróból.

A cipőtisztító gyerekek lassan készülődnek. A szabóműhely varrógépe mellől is feláll az a tizenkét-tizenhárom éves kisfiú, akit reggel nyolckor már a gép fölé görnyedve láttunk.

Pruknér Pál

Tankhajóóriások válságban

Teljes gözzel... merre?

A hatvanas évek közepén még aranybányának számított az olajfuvarozás. A „bennfentesek” az 1967-es közel-keleti háborútól is új konjunktúrát, vastagabb nyereséget reméltek. Várakozásaiban nem is csalódtak a tankhajószakma. A közel-keleti harci események következtében használhatatlanná vált a Szezi-csatorna: a rövidebb útvonalat az Afrikát megkerülő, jelentősen hosszabb váltotta fel. A fuvarozási igények pedig egyre emelkedtek, hiszen a tőkés világ olajfogyasztása is évi 8 százalékkal nőtt. Perspektívát a nagyobb — ennél fogva több olajat szállítani képes, tehát gazdaságosabb — vízi járművek építésében láttak az érdekeltek. A szupertankerek (befogadóképességük 30–70 000 tonna között van) után megjelentek a mammuttankerek (ezek kapacitása már 150 000 tonnát is elérheti), sőt megépítésre kerültek az úgynevezett VLCC-járművek is. Ezek az óriások (a név is azt jelenti magyarul: igen nagy olajszállító) már 300 000 tonna terhet is vihetnek. Sőt a kereslet és az egy tonna olajra eső szállítási költségek csökkentésére irányuló szándék ennél nagyobb, néha 800 000 tonna befogadóképességű tankhajók építését is szükségessé tette.

Az olajpiac hosszú távon stabilnak látszott, a befektetés így biztos profitot ígért. Természetesen a hajóépítő ipar is gyorsan felismerte az új lehetőségeket és bővítette kapacitását. Különösen a japán, skandináv, angol és nyugatnémet üzemek reméltek sokat a konjunktúrától.

1973-ban az olajár négyszeresére emelkedett. A fejlett tőkés országok többségében ezért — de politikai okokból is — takarékosági intézkedéseket rendeltek el; és csökkentette a fűtőanyag-felhasználás növekedési ütemét az egész kapitalista világban azóta kibontakozott gazdasági visszaesés is. A megelőző évek stabil 8 százalékos növekedésével ellentétben a tőkés világ olajfogyasztása tavaly 1 százalékkal csökkent. A tankerépítők és a szállítók viszont növekedésre számítottak, ezt tükrözték a rendelések is.

A tankerépítés pedig nem rugalmas „divatszakra”, fejlődését a hibás prognózis hosszabb időre meghatározta. Ebből következik az iparág jelenlegi válsága is.

1971–73 között a tankhajópiacra a kereslet—kínálat nagyjából kiegyensúlyozott volt: mintegy 200 millió tonna kapacitás körül mozgott. Az említett boom (fellendülés) azonban megemelte a kínálatot, s így jelenleg 300 millió tonna áll szemben a 200 millió igényvel. Természetesen mindez megmutatkozik a fuvarárakban, az úgynevezett „charter-rátákban” is. Két évvel ezelőtt a hajó tulajdonosa a Perzsa-öböl—Európa útvonalon (Afrikát megkerülve), 200 000 tonnás járművel 1,5 millió dollár profitot vághatott még zsebre, ám ma — ha egyáltalán van megrendelő — ugyanazon az úton csaknem félmilliót veszít. A piaci viszonyokra jellemző, hogy a hajótulajdonosok ebbe is belemernek, hisz a szállítató legalább valamit fizet, így olcsóbb a tankert Európába visszahozni és leállítani. Ez év tavaszára a világ tankhajóterének mintegy 8,5 százaléka „munkanélküli” lett. A tankhajóbérlési díjat regisztráló londoni Mullion-index — nevét a kidolgozó hajóügynökségről kapta — az 1973 őszi 400-ról 20-ra esett vissza. Március elején a Perzsa-öböl közelében levő, 200 000 tonnát meghaladó tankerek közül 20 nem tudott európai fuvarát szerezni.

A válság azzal is súlyosabb lett, hogy nemrégiben megnyitották a Szezi-csatornát, amelyen jelenleg a közepes tankhajók sem tudnak átmenni. Az Európába vezető rövidebb vízi út viszont megéri a kisebb hajókkal való szállítást. Mi lesz hát veletek, óriás tankhajók? A helyzet tovább romlik, s a jövő már valódi csóddal fenyeget. A tankhajóépítő ipar megrendeléseit ugyanis még a hatvanas évek fellendülését tükrözik (1966 után építették a jelenlegi hajópark 70 százaléka), a megrendelt tankerek elkészítése viszont 1985-re a kínálatot 460 millió tonnára fogja emelni. Ezzel szemben 10 év múlva — változatlan olajár mel-

lett — csak 300 millió tonnás lesz az igény, az előrejelzések szerint. A jelenlegi 100 millió tonnás felesleg tehát 1985-re 160 millió tonnára fog nőni. Elkerülhetetlen ilyen körülmények között a piac összeomlása.

Ha persze már most ilyen világos, hogy a tankhajógyártás és a tőkés tankerpiac nem jó úton halad, talán lehet még a „pályán” korrigálni. Egy, a londoni Economist hasábjain a közelmúltban ismertett tanulmány szerint a csőd még elkerülhető, de ehhez a közeljövőben elkészülő hajókra adott megrendeléseket 50 százalékkal törölni kellene, az 1977-től belépő vízi járművekre adott megbízásokat pedig teljes egészében le kellene mondani. Bár a rendeléseket már ma is nagy számban mondják vissza, ez az építés alatt álló hajók összkapacitásának csak 8 százalékát érinti. Valószínűtlen tehát, hogy az Economistban publikált megoldás keresztülvihető.

Maradna második lehetőségként az, hogy bár az új hajókat megépítik, nem tankhajóként működjenek, hanem átalakítsák őket száraz rakomány szállítására. Technikailag egy ilyen megoldás könnyen végrehajtható és mindössze 10–12 millió dollárba kerül. (Ez valóban elenyésző az eredeti árhoz képest.) Így feltehetően igen nagy lesz a kísértés, hogy a tankerekre adott megrendeléseket száraz rakományt szállító hajókra módosítsák. Ebben viszont komoly veszély is rejlik, hiszen ilyen formán a tankhajókrach a tengeri szállítás általános túlkínálati válságává fejlődhet.

Mindenképpen elkerülhetetlen tehát, hogy a tankhajópiacra a verseny kiéleződjék, a tulajdonosok pedig kénytelenek lesznek engedelményeket tenni a megrendelőknek. Vagy a nemzeti hajóiparok védelmében maguk az államok lesznek kénytelenek beavatkozni. Ennek az úgynevezett központi intervenciónak egyik — már megszokott — formája a költségvetési segély. Másik — a tankertulajdonosok aggodalmát jobban felkeltő — mód, a nemze-

ti flotta adminisztratív védelme. A közelmúltban például a közel-keleti arab országok mutattak példát erre: olajszállítási szerződéseik egy részében kifejezetten kikötötték, hogy az áru szállításánál az arab flotta előnyben részesüljön.

A tankhajóépítők gondjait fokozza, hogy a jelenlegi iparpolitika szerint a kormány nem részesíti a hajóépítést segélyben. A svéd Eriksberg-gyárnál tavasszal lemondtak két, egyenként 400 000 tonnás rendelést. Az üzemet a dekonjunktúra pénzügyileg annyira megrázza, hogy nem maradt más kiút, mint az államosítás. Valószínűleg ugyancsak az állam fogja szanálni a másik nagy tankerépítő vállalkozást, a Gotaverken-t is. Az NSZK-beli Howaldtswerke 6 nagy tankhajóra vonatkozó megrendelést vesztett el, a norvégiai Aker több mint tíz rendeléstől esett el a kedvezőtlen piaci helyzet következtében. Mindez azonban csak annyit jelent, hogy a közelgő krach hatását a magántőke helyett az adófizetők viselik a költségvetésen keresztül. Bár nyilvánvalóan vesztesek a tanker-brokerek, a hajótérügynökök, az elbocsátásokon keresztül a legnagyobb teher minden bizonnyal az iparágban dolgozóakra hárul majd.

A tankhajópiac szakértői sokfajta véleményt publikálnak a válság okairól mostanában. Szó esik arról, hogy a jelenlegi visszaesés semmi más, mint a 20–22 évenként törvényszerűen bekövetkező „tankhajó-recesszió”. Pedig nem történt más, mint az, hogy egy területen kapacitáshiány volt és extraprofitot lehetett szerezni. A tőke természetesen felfigyelt erre, egyre többet fektettek be egészen addig, amíg túlkínálat nem következett be.

A tőkés közgazdaságtan azt tanítja: a piac „automatikusan szabályozott”. A válságok azonban, úgy tűnik, nem hajlandók alkalmazkodni ezekhez a „közgazdasági törvényekhez”.

G. Gy. — L. P.

UTÓIRAT NÜRNBERGHEZ

TÖRTÉNELMI LECKE LÁNYOKNAK, FIÚKNAK

Rözsák a börtönkapuban

4

A nürnbergi perben börtönbüntetésre ítélték közül elsőnek a 3-as számú fogoly, *Konstantin von Neurath* távozott Spandauból. A 15 éves szabadságvesztés csak egy részét töltötte le, amikor súlyos betegsége és magas korára való tekintettel a szövetséges hatóságok kegyelemben részesítették. Amikor 1954 novemberében az akkor 81 éves hitlerista szabadult, *Heuss*, az NSZK akkori elnöke és *Adenauer* akkori szövetségi kancellár üdvözlő távirattal fogadta, a börtönkapuban pedig a bonni állam nevében rözsákot nyújtottak át a háborús bűnösnek. Az agastyán kissé zavarodottan fogadta a virágokat: ennyire megváltozott volna a világ a kilenc esztendő alatt, amit ő a nürnbergi ítélet óta a börtönben töltött?

A börtönőrséget havonta váltják

A spandau börtönbe 1947. július 7-én szállították az elítélteket. A Nyugat-Berlin egyik kerületében fekvő, magas fallal körülvett, meglehetősen csúnya épületet (de hát lehet szép egy börtön?) szemelték ki és építették át a háborús főbűnösök fogva tartására a szövetséges hatalmak hatóságai. A börtönt 1876-ban építették, amikor Spandau még nem tartozott Berlinhez, annak elővárosa volt. Először katonai fogházként szolgált, aztán átadták a polgári büntetés-végrehajtás céljaira. Az épület 132 magánzárkából, öt fegyelmi zárkából és 10 nagy, egyenként 40 fogoly elhelyezésére szolgáló közös zárkából állt. Amikor a szövetségesek 1946 novemberében — a nürnbergi ítélet elhangzása után — lefoglalták, 600 rabot tartottak itt fogva. A börtönt átépítették, magas, elektromos árammal telített szögesdrótbiztosítással látták el, öt őrtornyot létesítettek, ahonnan az egymást havonta váltó nemzetközi őrség tagjai a börtönfal minden centiméterét — éjjel az újonnan felszerelt fényszórók éles fényé-

nek segítségével — megfigyelhetik.

A szövetségesek azóta is közösen igazgatják a spandau börtönt. Januárban, májusban és szeptemberben az angolok, februárban, júniusban és októberben a franciák, márciusban, júliusban és novemberben a szovjetek, végül áprilisban, augusztusban és decemberben az amerikaiak adják a börtönigazgatót, a felügyeletet és a külső őrséget. A megállapodás szerint a foglyok életét a közösen megállapított börtönrend szabályozza. Az elítéltek, abban a pillanatban, hogy „befogadták” őket a spandau börtönbe, számot kaptak és elvesztették a nevüket; szigorúan tilos őket nevükön szólítani és velük kezeltetni. A börtön napirendje szerint reggel 6 órakor van ébresztő, ekkor reggeli mosdás, szemüvegkiadás, ágycsinálás következik. 6 óra 45: reggeli. 7 óra 30-tól 11 óra 45 percig: munka, felügyelet mellett, utána átkutatják az elítélteket, nem jutottak-e valamilyen tiltott tárgyhöz. Az ebéd és déli pihenő — ekkor engedélyezik a dohányzást is — fél kettőig tart, utána 16 óra 45 percig a kötelező munkaidő második része következik. Újabb motozás után mosdás, majd 17 órakor a vacsora következik. 17 óra 45 és 18 óra 15 perc között a foglyok felkereshetik a könyvtárat, könyvet cserélhetnek. Utána celláikban olvashatnak, írhatnak, dohányozhatnak. Takarodó: 22 órakor.

Szombaton nincs munka. A napirend: fehérneműcsere, séta, fürdő. Vasárnap: istentisztelet, minden másodikikon 30 perces hanglemezkoncert, továbbá pihenő, séta.

Hatan már kiszabadultak

A foglyoknak megengedték, hogy bizonyos időközönként felkeressék őket hozzátartozóik, ügyvédekkel privát ügyeikről tárgyalhassanak, s megfelelő ellátást biztosítottak számukra. Ami a munkát illeti, az nem mondható különösen változatosnak. A börtönudvaron berendezett kis veteményeskertben folyt a munka (a természetet eperhez nyúlani, azt elfogyasztani fegyelmi büntetés terhe mellett szigorúan tilos!), télen pedig a „harmadik birodalom” egykori hatalmasságai zacskóragasztással töltötték az idejüket. Közülük *Neurath* után elsőként *Karl Dönitz* szabadult, aki kitöltötte 10 éves börtönbüntetését. A volt vezértengernagy 1955-ben azonnal bekapcsolódott a „volt haditengerészek bajtársi egyesületének” munkájába. Díszelnökké választották, egyre-másra tartotta uszító beszédeit a különböző nagygyűléseken. Az évek múltával — ma már 83 esztendő — elcsendesedett; az NSZK-ban, Aumühlben él. *Raeder* — eredetileg életfogytiglanra ítélték — rövidesen

szintén szabadult, 1955 szeptemberében kegyelmet kapott magas korára és súlyos betegségére való tekintettel. A német hadiflotta volt főparancsnoka 80 esztendő és meglehetősen súlyos beteg volt, már nem telt tőle olyan aktivitásra, mint a nála 16 évvel fiatalabb *Dönitz*é, de azért mondott néhány uszító beszédet még halála előtt, az 50-es évek végén uralkodó hidegháborús, revansista légkörben. Az eredetileg ugyancsak életfogytiglanra ítélt és 1957 májusában ugyancsak kegyelemmel szabadult *Walther Funk* volt birodalmi miniszter, a „börtön bohóca” nem bizonyult olyan kitartónak, mint a tengerészek: ő már mellőzte a politikai fellépést, a szereplést, teljesen visszavonulva élt és halt meg.

Miután a 3-as, a 2-es, a 4-es és a 6-os számú foglyok már elhagyták Spandaut, a börtön napirendjén és a börtön igazgatásának módján semmit sem változtattak. Sőt, minden a régiiben maradt, amikor kitarult a börtön kapuja az 1-es számú fogoly, *Baldur von Schirach* és a 6-os számmal jelölt *Albert Speer* előtt. Mindketten letöltötték a 20 éves börtönbüntetését, s 1966. október elsején, nem sokkal éjfél után kerültek szabadlábra. Ezen az éjszakán riporterekből és érdeklődőkből álló hatalmas tömeg gyűlt össze a börtön falánál. A két foglyot csaknem hogy ünnepélyesen fogadták, de ők zavartan hunyorgtak a televíziósok reflektorainak fényében. Hamarjában nem tudták, miként is viselkedjenek. Végére is a nürnbergi bíróság előtt ők voltak azok, akik bűnösnek vallották magukat, szembe fordultak egykori vezérükkel és más hitleristákkal, sezt számításba kellett venniük, amikor új életet kezdtek. S mivel ők voltak a nürnbergi per legfiatalabb vádlottai, *Schirach* még negyvenéves sem volt, *Speer* pedig alig haladt túl a negyedik X-et, amikor elhangzott az ítélet, szabadulásuk után még mód nyílt rá, hogy új életet kezdjenek.

Emlékiratok a Hitler-jugendről

Baldur von Schirach számára a nagyon jól menő müncheni ügyvédi irodával rendelkező fia, *dr. Robert von Schirach* nyugodt, anyagi gondoktól teljesen mentes öregséget biztosított. A Hitler-jugend egykori vezére a Mosel folyó menti Krövben éldegélt egy villában 1974 júliusában, 67 esztendő korában bekövetkezett haláláig. Emlékiratai, bár szerzője némi íráskészségről tett tanúbizonyságot, nem bizonyultak olyan átütő könyvsikernek, amit vártak tőle. A *Hittem Hitlerben* című könyvben — persze hosszasan, sőt hosszadalmasan — *Schirach* azt mondja el, amit már Nürnbergben kifejtett az őt a vizsgálat során kihallgató szovjet tiszteknek: *Hitler* életében szerin-

A „sikeres szerző” — ma

te három korszakot kell megkülönböztetni, az „emberit”, az „emberfeletti” és az „embertelen”. *Schirach* urat az „emberi” Hitler megnyerte, az „emberfeletti” rabul ejtette, az „embertelen” megremítette.

Hogy a *Baldur von Schirach* „birodalmi ifjúsági vezető” irányítása alatt állt náci ifjúsági szervezet, a Hitler-jugend tagjai a megszállt Lvovban élő célpontokon gyakorolták a céllövészetet, nagyság szerint sorba állítottak három-négy éves gyerekeket, és agyonlőtték őket? Ilyesmi nem szerepel a könyvben: *Schirach* ugyan megbánja benne, vagy legalábbis tévedésnek minősíti, amit tett, csak éppen letagadja benne valódi tetteit. Ifjúkori álmódosításokról, tévedésekről vall meg arról, mennyit vitatkozott *Hitlerrel* az expresszionizmusról, meg hasonlók. Hogy vitatkozott-e vele a koncentrációs táborokról, a szervezett népiirtásról? Ennek nyoma sincs a könyvben: *Baldur von Schirach* természetesen úgy tesz, mint aki semmiről sem tudott, megrázták a tények, amelyek csak a nürnbergi tárgyalóteremben jutottak tudomására.

Ott, a tárgyaláson, 1946. május 24-én így beszélt:

— Az én bűnöm abban rejlik, hogy egy olyan ember számára neveltem az ifjúságot, aki gyilkos volt, aki embermilliókat pusztított el...

Vizont 1969 januárjában, a nyugatnémet televízió egyik adásában, amely a Hitler-jugend történetét elevenítette fel — talán a szívét-lelkét gyönyörködtető egykori dokumentumfelvételek hatására — *Schirach* így érvelt:

— A kis Németországnak egyszer nagynak is kellett lennie!

PINTÉR
ISTVÁN
DOKUMENTUM-
SOROZATA

ARAB RÉSZVÉNYVÁSÁRLÁSOK

Arab félhold váltja fel a Mercedes csillagát? — tette fel a kérdést egy nyugat-német újság, amikor nyilvánosságra hozták, hogy Kuvait megvásárolta a nagy hírvetőgyár részvényeinek 14 százalékát. A kérdés persze túlzó, de egy bizonyos: az elmúlt hónapokban reális közelségbe került annak a lehetősége, hogy a Közel-Kelet néhány hirtelen meggazdagodott országa bármikor felvásárolhatja a tőkés világ egyes nagyvállalatait. A nagy feltűnést keltett vásárlások reflektorfénybe vonták az arab olajmilliárdok sorsát. Vajon miképpen értékelendők az ilyen vásárlások, mit jelentenek az arab országok népeinek — ez itt a kérdés.

A változatlanul magas olajárak tavaly igen tetemes bevételhez juttatták az olajtermelő arab országokat és Iránt, az ideai bevételek pedig előreláthatóan még magasabbak lesznek. Az első becslések szerint 1974-ben ezek a jövedelmek 60–80 milliárd dollárra rúgtak. Ha az olajárak továbbra sem csökkennek, 1985-re az olajtermelő országok már 800 milliárd dollár jövedelemhez juthatnak. Ennek az összegnek az elköltsége érthető módon nem kis gondot okoz az olajban gazdag államoknak. A felhalmozódott olajdollárok gyakorlatilag minden lehetőséget megadnak tulajdonosaiknak. Az óránként 7 millió dollárt jövedelmező olaj például lehetővé teszi, hogy Szaúd-Arábia, Kuvait vagy Irán néhány hetes bevételeiből megvásárolja a világ legnagyobb komputeripari vállalatát, az IBM-et. Vagy akár kilenc hónaponként megvehetnék a londoni részvénytőzsdén jegyzett valamennyi értékpapírt, másfél évi jövedelmük pedig egyenlő azzal az összeggel, amit az USA fennállása óta közvetlen külföldi beruházásokra fordított.

Nem meglepő tehát, ha jóformán naponta napvilágot látnak olyan „értesülések”, amelyek egyes óriásvállalatok felvásárlásának előkészületeiről szólnak. Néhány példa a legutóbbi idők „terméséből”: Irán meg akarja szerezni az amerikai PANAM légitársaság

részvényeinek 50 százalékát. Ugyancsak Irán szemet vetett a FIAT cégre. Szaúd-Arábia amerikai bankok megvételét tervezi.

Mind ez idáig tulajdonképpen két konkrét vásárlás zajlott le. Iráni tulajdonba került a Krupp cég részvényeinek egynegyede, s szóba került, hogy az amerikai Pan Am légitársaságot iráni petrodollárok húzzák ki a krónikus deficit kátyújából. Emellett természetesen feltehető, hogy idén is sor kerül további vállalati részvények felvásárlására Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban. Iránnak és az olajtermelő arab államoknak ugyanis eltökélt szándékuk, hogy bevételeik jó részét világcégekbe fektetik be. A tervek szerint csak Kuvait 3–5 milliárd dollárnak megfelelő összeget szándékozik idén investálni ipari érdekeltségekbe, elsősorban az NSZK-ban, Franciaországban, Nagy-Britanniában és az USA-ban. Tehát az idén még fokozottabban ott lebeg a Damoklész-kard a fejlett tőkésországok vezető vállalatainak feje felett. Egyes esetekben persze a törvényhozás megakadályozhatja a nagyvállalatok külföldi kézbe kerülését, különösen akkor, ha hadi vagy nemzetbiztonsági szempontból kulcsfontosságú cégekről van szó. Érdekes ellentmondás azonban, hogy míg egyrészt felvásárlási pánik tapasztalható Nyugaton, másrészt az ipari körök nem ellenzik az arab tőke mérsékelt beáramlását, hiszen ez — véleményük szerint — valamelyest segíthet a tőkés világ-gazdaság krónikus betegséiben.

A felborzolt idegek lecsillapítására hangzott el nemrég egy szaúd-arábiai nyilatkozat: „Ovatosak leszünk a részvénytőzsdéken, nem akarjuk megzavarni az árat, s nem kívánunk sehol sem többségi (azaz 50 százalékon felüli) érdekeltséget szerezni. Legfeljebb 40 százalékos részesedésre törekszünk, elsősorban az élelmiszeripari konsernekben. Az arab országok szinte teljes egészében élelmiszerimportra vannak utalva, s egy újabb válság esetén rajta akarjuk tartani kezünket ezen a szektoron.” Ez a nyilatkozat bizonyos

fokig megnyugtatta a kételkedőket: az olajtermelők nem kezdenek nagyobb zavart előidéző vásárlásokba. Annál is inkább, mert a pénzre igen nagy szükség van saját házuk táján.

Kuvait kivételével az olajtermelő arab országok és Irán gazdasági fejlettsége meglehetősen alacsony színvonalú, ezek az országok az olaj-monokultúra övezetében tartoznak. Az ipar még nemigen jutott túl a kézművesség fokán, az életszínvonal is alacsony. A lakosság nagy része írástudatlan, kevés az iskola, alig van elfogadható úthálózat. Hiánycikknek számít a jó minőségű, egészségügyi szempontból elfogadható ivóvíz, igen hiányos — a lakosság nagy részének hozzáférhetetlen — az orvosi ellátás.

A hirtelen támadt gazdagság most megnyitná az utat a fejlődés előtt. De ez az út még így is rögzösnek ígérkezik. Mert a pénz, mint az élet területén bárhol, itt sem minden.

Az olajmilliárdok elköltsége mindenekelőtt politikai kérdés, amit az adott társadalmi rendszerek motiválnak. Másfelől bármennyire is szépen hangozzék például a szaúd-arábiai uralkodó egy-egy nyilatkozata a jövő ígért nagy beruházásaira vonatkozóan, ha nincs meg a megfelelő gazdasági-kulturális háttér. Így először az úgynevezett infrastrukturális beruházásokat kell végrehajtani: iskolákat, utakat, kikötőket, lakásokat, kórházakat, csatornákat létesíteni, villamosítani stb. Mind-mind óriási összegeket felemészítő, látványos eredményeket nem hozó, s mindenek felett: hasznot nem hajtó beruházás, ami a későbbi iparosítás alapjául szolgálhat.

A térség politikai és társadalmi palettája heterogén. Ide tartozik a reakciós politikát folytató, Fejszál vezette Szaúd-Arábia, másfelől a haladó Irak is. Nehéz elképzelni, hogy például az Arab Emirátusok Szövetségének olajsejkjei — kibújva bőrukból — a népjólét emelését tartanák ezután legfontosabb feladatuknak, mivel eddig is inkább az olajdollárok besoprése és elköltsége volt a fő tevékenységük. Nem mond ennek ellent az sem, hogy időnként juttatgatnak szociális célokra is. Szaúd-Arábia például több tízmilliárd dollárt akar fordítani az egészséges ivóvízhálózatának megteremtésére — hangoztatják Dzsiddában. Az ilyen nyilatkozat hitelét azonban aláassa az a tény, hogy például Szaúd-Arábiában — eddig — csak minden tizedik állampolgár látott belülről valamiféle iskolát. A helyzet javítására eddig is lett volna mód és pénz.

Az iráni sah nemrég arról beszélt, hogy országa a 80-as évek végére a világ első öt vezető ipari hatalma közé kerül. Az ország elé tűzött valóban grandiózus tervek szépek, de a beruházásokból egyelőre több jut a fegyverkezésre, mint az iparosításra. Egyébként a Közel-Kelet néhány „újgazdag” országa hódol ennek az új divatnak: a fegyvervásárlásnak. Kuvait egymilliárd dolláros hadsereg-korszerűsítő programon munkálkodik, Szaúd-Arábia tucatjával vásárolja a méregdrága Mirage-okat, Irán tavaly több mint ötmilliárd dollárért szerzett be új fegyvereket.

Kétségtelen, hogy a térség országainak történelmük során talán még sohasem volt ekkora lehetőségük a gazdasági és társadalmi fejlődés fellendítésére. Kérdés, mennyire ésszerűen sáfárkodnak a hirtelen jött mesés vagyonnal. A tudatos, tervező előrelátás egyelőre csak óhaj a legtöbb államnál.

Az viszont már most biztos, hogy az idén sok meglepetést okoznak a nagy világcégek vezetőinek. Különösen akkor, ha az olajtermelők beváltják ígéretüket, és felvásárlási kampányba kezdenek.

Gonda György—Lőrincze Péter

— Na, már megint miféle gyárat vettél fiam, Hasszán, Németországban? — élcelődik a nyugatnémet Stern karikaturistája. Pedig a helyzet komoly

többé-kevésbé már ittas vendégsereg előtt lanttal, citerával, csörgős szisztrummal, dobbal muzsikáló, a ritmust tapssal kísérő, a szöveget kifejező gesztusokkal táncoló lányok ajkán csendültek fel a dalok, s ahogy fokozódott a jókedv, úgy lett mind pajzánabb vagy érzékiségűtől fűtöttebb a szöveg. De még a legerotikusabb részletek sem csaptak át a „porno” műfajába, mint ahogyan az áttetsző fátyol alól kirajzolódó, mezítelennek tűnő vagy ágyékkötős, tökéletesen szép testek ábrázolásait is légiessé finomították a művészek, és nem lépték át a szemérmes tartózkodás határait.

A dalokból éppúgy, mint a falfestmények és a festett domborművek képeiből boldogság árad, s egyfajta lázas vágy, hogy a röpke földi lét minden örömét kiélvezzék.

**VENDÉGEK A LAKOMÁN.
FALFESTMÉNY RÉSZLETE
A
THÉBAI NAKHT SÍRJÁBÓL.
XVIII. DINASZTIA**

**FIATAL FÉRFI DOMBORMŰVE
RAMOSZE THÉBAI SÍRJÁBÓL.
XVIII. DINASZTIA**

**ZENÉLŐ ÉS TÁNCOLÓ LÁNYOK
THÉBAI FALFESTMÉNYRŐL.
69×30 cm. XVIII. DINASZTIA,
BRITISH MUSEUM, LONDON,**

Egy hárfás dalában keserűség rejlik a múltó pillanat élvezésére való biztatásban: „Légy vidám... kövesd vágyad, amíg élsz. Tégy mirhát a fejedre, öltözz finom vászonba, kenedj az isteni dolgok valódi csodáival”, hiszen rövid az élet, a halál örökkévalósága pedig végtelen, és „senki nem tér vissza onnan, hogy beszéljen (a halottak) helyzetéről”. Ugyanebben a szkepszisben, kétkedésben gyökerezett az a szokás is, hogy a lakomától, a daloktól és a táncoktól megittasult vendégek előtt kicsiny

**HÁRFÁT DÍSZÍTŐ FÉRFIJEJ AMARNÁBÓL.
M.: 20 cm. XVIII. DINASZTIA VÉGE. LOUVRE,
PÁRIZS.**

csontvázat hordoztak körbe; így emlékeztetvén őket az élet mulandóságára.

A szerelmesek azonban nem gondoltak az elmúlásra; a várakozás és a beteljesülés boldogságában éltek, és csak egymásra figyeltek. S míg szerelmesek élnek a földön, a „téma” örökké aktuális marad; nem évülnek el a papiruszon és az osztrakonokon megőrzött sorok sem. Avagy üzenhet-e kifejezőbben valaki a rég látott kedvesnek, mint Iszetnofret, a thébai Ámon isten papnője?:

„Hogy vagy? Hogy szeretnél látni!

A szemeim akkorák, mint Memphisz, úgy vágyom utánad!”

Az óegyiptomi szerelmi költészet szövegeit a múlt század vége óta számos fordításban és kommentárral publikálták az egyiptológusok. Magyar nyelven legutóbb *A Gyönyörűség dalainak kezdete* címmel jelent meg egy értékes válogatás Kákossy László és Molnár Imre fordításában (Magyar Helikon 1973). Antikváriumokban búvárkodók még fellelhetik az e témához tartozó *Varázskönyv* című kötetet Wessetzky Vilmos fordításában (Magyar Helikon, 1962), valamint Dobrovits Aladár elévülhetetlen szépségű műfordításait a Világirodalmi Antológia I. kötetében (Tankönyvkiadó 1952) és a *Paraszt panasza* című, óegyiptomi novellákat tartalmazó könyvében (Magyar Helikon, 1963). Aki németül is olvas, vegye meg Hannelore Kischkewitz: *Liebe sagen (Lyrik aus dem aegyptischen Altertum)* című könyvét (Reclam Verlag, Leipzig 1973), amelyben a szerző a fennmaradt szövegek teljes anyagát szakmailag pontos és lírai szépségű fordításban teszi közzé.

**Varga Edith
egyiptológus**